Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 126 (14237) | 1976 оной майн 29, суббото | Сэн 2 мүнгэн

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Д. Д. ДАГБАЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын советскэ, захиргаанай ба партийна организацинуудта удаан саг соо аша үрэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһатай болоһонтойнь дашарамдуулан, КПСС-эй Хориин райкомой секретарь нүхэр Дагбаев Данзан Дагбаевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Д. ГОНЧИКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1976 оной майн 28.

ТАРИЛГА-76: ШАНАР, ДЭЛИСЭ, БОЛЗОР

ХУРАМХААНАЙ АЙМАГ

Абаһаар нилээд хүйтэр- аад, һаянай дулааржа хада, совхозоймнай ме- ханизаторнууд тарилгынгаа дэлмэри үргэнөөр ябуул- захалба. Мүнөө ажахы рнай 1800 гектарта шэ- э, горох таригдаад, ороо- о ургамалнуудые тариха хүдэлмэри дүүрэхэ дүтэлбэ.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй тарилга богони болзорто үнгэргэхын тула бригада, агрегадуудай хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнхэй. Һүүлэй дүнгөөр үнинэй дүршэлтэй механизаторнууд Гомбожаб Бадмаев, Илья Степанов гэгшэдэй агрегадууд эрхимлэжэ гараа.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой механизаторнууд абаһан уялгаяа сүм дүүргэжэ, тарилгаяа һайн шанартайгаар үнгэргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байнхай.

Ц. БАТУЕВ,
Хурамхаанай аймагай Аргатын совхозой директор.

Сагай уларилай хэды таа- агүй, хүйтэн, һалхитай башье, Һахалиин совхо- таряашад аймаг дото- эгээн түрүүлэн горох, ник, шэниисэ тарижа ргэбэ.

Энэ жэлэй тарилгада 700 тар паар һайнаар элдүү- эгдэжэ бэлдэгдэһэн бай- Тиимэһээ энэнь тарил- болзорые түргэдхэхэ, рыень һайжаруулха хэ- ехээр нүлөөлөө. Бүхы полидо культиваци хэгдэһэнэй удаа тарилгын хүдэлмэри ябуулагдажа, минеральна үтэгжүүлгэ ехээр оруулагдаа.

Тарилга дээрэ тракторист- нар болон сеялкэшэд Георгий Рупышев, Геннадий Дученко, Иннокентий Серебренников болон бусад бүтээсэтэйгээр хүдэлнэд. Тэдэнэр үдэр бүри халаанайнгаа даабарие 120—130 процент дүүргэжэ амжаиа. Совхозой тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Георгий Степанович Серебренниковэй хүтэлбэрилдэг коллектив мүрысөөндэ эрхимлэнэ. Поли дээрэ хэгдэһэн ажалые тусхай комисси тэрэ доронь шалгажа, дутагдалыень элирүүлнэ. Мүнөө совхозой механизаторнууд обеос тарижа байнхай.

В. ГОМБОЕВ,
Хурамхаанай аймагай газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Хабарай тарилгын үедэ эгэрһэн мүрысөөнэй дүн аргын совхоздо согсолон гагдахада, 114 гектарта һайн шанартайгаар культи- ни хэһэн нэгэдэхи клас- тракторист Зорикто Цы- түрүү һуури эзэлбэ. «Беларусь» түхэлэй трак- та ажаллагшадай дунда Бимба Цыбенов илалта туйлаһан байна. Тэрэ табан үдэрэй туршада 81 гектаран полидо культиваци хээ. Тарилгын агрегадуудай хоорондо дэлгэрүүлэгдэһэн мүрысөөндэ Альберт Бухатиевай агрегат эрхимлэжэ гараа. Эдэнэй хэһэн ажалай шанар һайн гэжэ шалгалта элирүүлээ.

Дээрэ дурсагдаһан мүрысөөнэй түрүүшүүлдэ мүнгэн шан, үнэтэ бэлэг барюулагдаа.

Мүнөө совхозой поли дээрэ тарилгын хүдэлмэри түлэг дундаа.

Ц. БУХАЕВ.
Хурамхаанай аймаг.

АМЖАЛТАНУУД ТУХАЙГАА ЭЛИДХЭНЭ

ХАХАД ЖЭЛЭЭ УРИДЛАХАБДИ

Сергей Филиппович Комаровой хүтэлбэрилдэг хюрөөдэмэл хэрэгсэлнүүдые гаргадаг цехэй коллектив һайн шанартай продукци бүтээжэ байдагаараа Буряадай мебелиин, модо болбосоруулгын комбинадай коллектив соо мэдээжэ болоһоор үнинэй. Тус цехэй хүдэлмэришэд дүрбэ һарын даабариһаа гадуур 1300 кубометр технологическа зомгооһо, 120 кубометр хюрөөдэмэл хэрэгсэлнүүдые гаргажа, жэлэй эхинһээ социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Мүн май һарадашье муу бэшээр хүдэлжэ гараба.

Комбинадайнгаа бүхы үйлэдбэри тушаа хэлэбэл, бэшэшье цехүүдэй коллективүүд амжалтатайгаар хүдэлнэ. Энэ жэлэй дүрбэ һара соо продукци худалдалга 250 мянган түхэригөөр үлүүлэгдэбэ. Май һарын хүдэлмэриин дүн урда һаранuудайхиһаа доогуур байхагүй. Жэлэй түрүүшын хахадай даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ арга бии болоно.

А. КИСЕЛЕВА,
БМДК-гай таһагай начальник.

ҺАЙН БЭЛЭДХЭЛТЭЙГЭЭР

Баргажанай, Хурамхаанай бусад леспромхозуудай бэлэдхэһэн 1 миллион 500 мянган кубометр модон энэ жэлдэ Байгал далайгаар зөөгдэхэ юм. Энэ хүдэлмэридэ эртээнһээ һайн бэлэдхэл хэгдэһэн байна. Сэлэнгын модоной баазада һаяшаг нэгэ мянган кубометр модон асарагдаа. Үһанһаа модо гаргаха хүдэлмэридэ хүсэ ехэтэй кран хэрэглэгдэнэ. Асарагдаһан модон хэрэгтэй хэмжүүрээр тайраад, арадай ажахын хэрэглэмжэдэ эльгээнэ.

Һаяар Байгалай целлюлозно заводто теплоходууд модо шэрэжэ оnoхонь. «Забайкаллес» нэгэдэлэй хүдэлмэришэд 1976 ондо үһан замаар модо зөөхэ даабаряа дүүргэхын тула түрүүшын үдэрһөө оролдосотойгоор хүдэлнэ.

В. СТУПИН.

ОЛОНОЙ ОРОЛДОЛГООР

Улаан-Үдын Октябрьска районой предприятинуудай коллективүүдэй дунда 1976 оной даабари болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөн дэлгэрэнхэй. «Бурмясопром» нэгэдэлэй хүдэлмэришэд һайн шанартайгаар продукци гаргаха гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэйгээр ажаллана. Энэ коллектив жэлэй эхинһээ муу бэшэ үрэ дүн туйлана. Дүрбэ һарын даабариһаа гадуур 1 миллион 700 мянган түхэригэй продукци худалдаа.

Сэмбын комбинадай хүдэлмэришэд продукциин шанарые һайжаруулха талаар ехэ юумэ хэһэн. Халаанай нормо дүүргэдэггүй хүдэлмэришэд эндэ үгы шахуу.

Районой промышленна предприятинууд 4 һарын даабариһаа гадуур бүхы дээрээ 2 миллион 700 мянган түхэригэй продукци худалдаа. Районой ажалшад саашадаа бүри шангаар хүдэлжэ, туйлаһан амжалтаяа улам арьбадхаха зорилготой.

В. СУЕТИН,
КПСС-эй Октябрьска райкомой промышленностиин таһагые даагша.

ЗУРГААН ХОНОГООР УРИД

Холбоолжоной шулуу нүүрһэнэй разрезэй коллектив бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан юм. Коллективэй гэшүүн бүхэн абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхын тула оролдосотойгоор ажаллажа, техникээ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахын түлөө тэмсэнэ.

Эндэхи шахтернууд энэ жэлдэ ажалай түрүүшын ехэ амжалта туйлаба. Январь—май һарануудта шулуу нүүрһэ малтан абаха гүрэнэй түсэб болзорһоонь зургаан хоногоор урид дүүргэһэн тухайгаа тэдэнэр элидхэһэн байна. Энэ жэлэй эхинһээ хойшо 32 мянга гаран тонно түлишэ түсэбһөө үлүү абтажа, арадай ажахын хэрэглэмжэдэ эльгээгдэбэ.

Социалис мүрысөөндэ эрхимлэгшэдэй зэргэ улам олошоржо байна. Петр Балалаешников, Петр Коновалов, Анатолий Шевченко гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг экскаваторщигуудай бригаданууд үйлэдбэриин эрхим дүнгүүдые туйлана. Тэдэнэр шулуу нүүрһэ малтан абаха графигаа нилээд уридлажа ябанхай.

Разрезэй коллектив арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, май һарын дүүрэтэр үшөө 4 мянган тонноһоо бага бэшэ шулуу нүүрһэ малтан абахаар зорингжобо.

Манай корр.
Сэлэнгын аймаг.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ САГ ҮРГЭЛЖЫН КОМИССИНУУДТА

Гуталай шанарые һайжаруулха

Промышленностиин хэрэгүүдые эрхилдэг РСФСР-эй Верховно Соведэй комиссиин заседани депутат Р. С. Бобовиковой түрүүлэлгэ доро майн 27-до Москвада боложо.

Гуталай шанарые һайжаруулха, ассортиментыень үргэдхэхэ талаар РСФСР-эй Хүнгэн промышленностиин министерствын хүдэлмэри тухай асуудалые комисси зүбшэн хэлсээ. Партиин съездын шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, министерство энэ һалбарие хүгжөөхын тула хэдэ хэдэн хэмжээнүүдые бэелүүлээ гээд министр Е. Ф. Кондратьковой хэһэн элидхэл соо, депутат А. П. Бирюкогагай нэмэлтэ элидхэл ба депутадуудай хэлэһэн үгэнүүд дотор тэмдэглэгдэһэн байна. Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлдэ дүн хамта 30 миллионһоо олон паар гутал оёхо аргатай 11 фабрика баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. 12 мянган технологическа шэнэ түхеэрэлгэ үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Предприятинуудай коллективүүд КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, 1976 ондо «Россин эд товарта—эрхим шанар» гэһэн уряа доро түсэбөө болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэн байна. Гутал оёлгоор энэ жэлэй дүрбэ һарын даабари дүүргэгдээ. Арбадахи табан жэлдэ эд бараанай шанарыень һайжаруулха, ассортиментыень үргэдхэхэ хүдэлмэриин программа табигдаа.

Гэхэ зуура, һалбарие хүтэлбэрилгын эмхидхэлдэ ехэ дутуу дунданууд бии байна гэжэ комисси тэмдэглээ. Предприятинуудые оньһон техникээр хангалга удаарна. Олон предприятинуудта түхэл дүрсэ муутай, нэгэ янзын гутал оёгдоно.

Ажалшадай коллективүүдтэ үйлэдбэриин ба технологическа журам бэхижүүлхэ шухала.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй ба РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумүүдэй, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, хэдэ хэдэн министерствэнүүдэй, түбэй албан зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд комиссиин заседанида хабаадаһан байна.

(ТАСС).

ШАНАРЖУУЛАГДАҺАН ГЕКТАРАЙ АШАГ ҮРЭ ДЭЭШЭЛҮҮЛХЭ

Бүхэсоюзна научно-үйлэдбэриин конференци

КПСС-эй ЦК-гай майн (1966 он) Пленумэй арбан жэлэй ойдо зорюулагдаһан «СССР-эй газар таряалан шанаржуулан һайжаруулые хүгжөөсхэ» гэһэн бүхэсоюзна научно-үйлэдбэриин конференци майн 27-до Москвада. Союзуудай байшангай Колонно зал соо хүдэлмэрээ дүүргэбэ. Тэрээндэ хабаадаһан эрдэмтэд, союзна республиканuудай Компартинуудай ЦК-нуудай, партиин крайкомуудай, обкомуудай секретарьнар, үһанай ажахын үйлэдбэриин эмхинүүдэй мэргэжэлтэд, түрүүшүүл хүдэлмэриин дүнгүүдые согсолһон, КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр газар таряалан шанаржуулан һайжаруулгын хэрэгтэ эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын туйлалтануудые хэрэглэхэ, үһалууриин ба хатаагдаһан газарай ашаг үрые дээшэлүүлхэ тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ф. Д. Кулаков, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор Н. К. Байбаков, З. Н. Нуриев, КПСС-эй ЦК-гай хүдөө ажахын таһагые даагша В. А. Карлов, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Н. Ф. Васильев, СССР-эй ба РСФСР-эй министрнүүд, министерствэнүүд болон албан зургаануудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд конференциин хүдэлмэридэ хабаадаба.

Элидхэлшэд — СССР-эй министрнүүд В. К. Месяц, Е. Е. Алексеевский, ВАСХНИЛ-ай гидротехникын ба мелиорациин таһагай академик-секретарь Б. В. Шумаков, мүн секцинүүд дээрэ үгэ хэлэгшэд КПСС-эй майн (1966 он) Пленумэй түүхэтэ удха шанартай байһан тухай тэмдэглээ. Ниитэ гүрэнэй ехэ ехэ хэмжээ ябуулгануудай дундаһаа газарые шанаржуулан һайжаруулга онсо удха шанартай байна гэжэ нүхэр Л. И. Брежнев энэ Пленум дээрэ тэмдэглэхэдээ, партиин аграрна политикын гол хубинь болоһон газар шанаржуулан һайжаруулха удаан болзоройн асари ехэ программа партиин, арадай урда табигдаад байна гэжэ мэдүүлээһэн.

Эгээл иимэһээ газарые шанаржуулан һайжаруулга ниитэ партиин, ниитэ гүрэнэй шухала удха шанартай зорилго, бүгэдэ арадай хэрэг болоно.

Богонихон болзор соо бага бэшэ юумэн хэгдээ, гээд үгэ хэлэгшэд тэмдэглэбэ. Нэн түрүүн үһанай ажахын эмхинүүдэн барилгын хүсэтэ индустри байгуулагдаа. 1965 ондо 1.1 миллион кубометр хабсаргагдамал түмэр-бетон гаргадаг байһан һаа 7 миллион кубометртэ хүргэһэн байна. Гадна барилгын, мелиоративна техникын парк—гурба дахин, заһабарилгын предприятинуудай хүсэн дүрбэ дахин үргэдхэгдөө.

Барилганuудые мелиораторнуудай кадрнуудаар хангаха зорилго шиидхэгдэһэн байна. Арбан жэл соо 1 миллион шахуу мелиораторнууд бэлдэгдээ. Дээдэ болон тусхай дунда һургуулитай мэргэжэлтэд-гидромелиораторнуудые һурган бэлдэхэ хэрэг нилээд үргэдхэгдэбэ. Мүнөө СССР-эй Үһанай ажахын министерствэдэ 1,3 миллионһоо дээшэ хүн ажаллана.

Газар таряалан шанаржуулан һайжаруулжа байгшадые эрдэм, техникын туйлалтануудаар зэбсэгжүүлхэ зорилгогой проектнэ, эрдэм-шэнжэлэлгын институдууд эмхидхэн байгуулагдана. Эрдэм-шэнжэлэлгын 77 эмхи орон дотор гидротехникын ба мелиорациин асуудалнуудые шиидхэжэ байнхай.

Газарые үргэлжэ дээрэнь шанаржуулан һайжаруулха гээшэ үргэн ниитэ ажалшадай эдэбхи улам дээшэлүүлээ.

1966—1975 онуудта 14,7 миллион гектар газар үһалагдадаг болгогдоһон, хатаагдаһан байна. Мүнөө хүдөө ажахын эдлүүриин 25 миллион гектар газар шанаржуулагданхай. Энэ хэрэгэй эсэсэй дүнгүүдые конференци дээрэ наринаар хаража үзэбэ. Жэшээнь, 1974 ондо бороо хура багатай байгаашье һаань, хлопогой эгээл үндэр баян ургаса — 8.4 миллион тонно хлопок хуряагдаһан байгаа.

Үһалууриин бэлшэээри, сабшалан бии болгохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнхэй. Хэрбээ түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй эхиндэ үһалагдадаг бэлшээриин, сабшалангай талмай 100 мянган гектар байһан һаа, мүнөө үедэ 1,5 миллионһоо дээшэ гектарта хүргэгдэнхэй.

Шанаржуулан һайжаруулагдаһан газарай ашаг шэмэ нилээд үргэдхэгдөө.

Түсэбтэ табан жэлдэ газар шанаржуулан һайжаруулгада 41 миллиард шахуу түхэриг һомологдохо байна гэжэ конференци дээрэ тэмдэглэгдээ. 9 миллионһоо үлүү гектар хатаагдаһан газар ашаглалгада оруулагдаха. бэлшээри үһажуулагдаха байна. Шанаржуулагдаһан газарһаа продукци абалгые ехэдхэхээр түсэблэгдэнэ. Жэшээнь, табан жэлэй һүүл багта ороохо хуряалга жэлдээ 26—27 миллион тоннодо, овощ 18 миллион тоннодо хүргэгдэхөөр хараалагдана.

Онсо шухала удхатай хүдэлмэри хэгдэхэ байна гээд конференци дээрэ тэмдэглэгдээ. Гэбэшье газар шанаржуулан һайжаруулха аихабтар ехэ арга боломжонууд гүйсэд дүүрэнээр ашаглагданагүй.

Шэнэ түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын һараһаа газар һайжаруулха хүдэлмэриие улам үргэнөөр ябуулжа, эсэсэй дүнгүүдэйнь түлөө оролдохо хэрэгтэй. Шанаржуулагдаһан газарай гектар бүхэнэй үндэр баян ургаса үгэхынь түлөө, газар шанаржуулгада гаргашалагдаһан солхооб бүхэнэй ашаяа харюулхынь түлөө оролдохо хэрэгтэй. Таряа, хлопок, овощ, тэжээл улам ехээр хуряаха, мяха, һү үйлэдбэрилгые үргэдхэхэ шухала.

Партиин XXV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула таряашад, мелиораторнууд бүхы хүсэеэ элсүүлхэ юм гэжэ конференцидэ хабаадагшад партн, правительствоо найдуулба.

Конференцидэ хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, нүхэр Л. И. Брежневтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые ехэ дэбжэлтэтэйгээр абаа.

К. БЕЛОВ,
А. ФИЛАТОВ,
А. ШАПОВАЛОВ,
ТАСС-ай корреспондентнүүд.

ЭРХИМ АЖАЛАЙ ЭХИН

Таряата. Хонинной дал эбэн шинраг хүбүүд алаг хүдэлнэ. Зузаан о эгшэшэһэн шэбхэ хүрзөөр тэбхэр тэбүдөөр отолжо, трак- тэргэдэ ашана.

Манай совхоздо зуун инһоо зуун хурьга н хонишод байгаагүй Харин мүнөө жэл 3 хо- ай «зуунай» дабаа гараба. Тэдэнэй нэ ь энэ залуу нүхэрнай, гты, — гээд совхозой мой секретарь Алек- ьзытуевич Монголонов вна хүхэ хубсаһатай хүн тээшэ зааба.

лс Гармаев, нээрээшье, раашье, хонишон боло- ье залуу хүн бай- класс дүүргээд, түрэл о эдэбхитэй һайнаар хүдэлжэ эхилһэн юм. Механизаторай, жолоошоной мэргэжэлтэй, Хонин һүрэг даажа абаһаар жэлһээ үлүүхэн боложо байна. Теэд үни удаан хонин ажалда хүдэлжэ байһан, дүй дүршэлтэй олон хонишодой туйлаагүй амжалта ягаад энэ залуу нүхэрнай туйлаба гээшэб? Энэ асуудалда сэхэ, нэгэ үгөөр харюусажа болоногүй.

Мэлс Дабаевич Гармаев хара багаһаа хүдөөгэй боро ажалай амта һайн мэдэхэ байгаа. Ямаршье ажалда ябахадаа, оролдосотой һайнаар хандажа, хүдэлмэриин дүршэлтэй «нюуса» мэдэжэ абаха гэжэ эрмэлзэдэг байгаа бшуу. Мэлсын эжынь, Ольга Дабаевна. олон жэлдэ мал ажалда хүдэлһэн, дүй дүршэлөөр баян, совхозой түрүү хонишодой нэгэн байһан юм гэжэ Алексей Ульзытуевичай хөөрөөнһөө мэдэбэбди. Залуу хүбүүн ондоо элдэб хүдэлмэрнидэ ябахадаа гэртээ ерэжэ, эжынгээ хэдэг ажалдань һайса туһалалсадаг, хонин ажалай орёо бэрхэшээлнүүдые тухайлха байгаа. Эжынгээ наһа барахада, ашаанай машинада жолоошоноор хүдэлжэ байһан Мэлс өөрынгөө дураар хонин һүрэгынь даажа абаа бэлэй.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо Мэлс Дабаевич Людмила һамгантаяа совхозой хонишод боложо, ехэ хүсэл оролдолго гаргажа, ажалай түрүүшын амжалта туйлаба. Мүнөө жэл тэдэ 505 эхэ хонинпоо 525 хурьга абаад, тобир тарганаар түлжүүлнэ.

— Хонидой хойноһоо харууһалха, гээлтэ хоролтогүйгөөр түл абажа, түлжүүлхэ гээшэ бэрхэтэйхэн ажал байна даа. Түл абалгын үедэ удэр һүнигүй, унтаха нойргүй хүдэлхэ саг болодог һэн. Эдэ үдэрнүүдтэ зуһаландаа зөөхэ гэжэ байнабди. Хото хорёогоо сэбэрлэжэ, юу хээгээ хам-хум гэхэ ёһотойб. Нёдондо наг шэбхэеэ орой болгожо хатаажархёод, ехэ зобожо аяар зун арилгаа һэм. Мүнөө тэрэ алдуугаа заһажа, нүхэд хүбүүдээ урижа асараад, туһалалсуулжа байнаб даа, — гээд Мэлс Дабаевич парторг руу хараад орхино.

Ингэжэл ажал хүдэлмэреэ холын хараатайгаар зохёожо, дааһан хэрэгээ бодомжотой һайнаар бүтээдэг байһыень бидэ ойлгообди. Нээрээшье нэгэ зарим нютагуудта ябахада гансал совхозой гү, али отделениингээ хүтэлбэрилэгшэдһөө энэ тэрэ юумэ эрижэ, туһалалсаха хүн зониие гүйжа сагаа барадаг малшад үзэгдэдэг. Теэд энэ залуу хонишомнай тиимэ хүн бэшэ байба. Ингэжэл оролдосотой һайнаар хэһэн юумэеэ эсэстэнь хүргэхэ гэжэ эршэ зоригтойгоор ажаллахадаа амжалта туйлаа ха юм.

Кировэй нэрэмжэтэ совхозой залуу хонишод Мэлс Дабаевич Людмила Утаевна хоёр саашадаашье хүсэл зоригоо буурангүй, нэтэрүүшангаар, аша үрэтэйгөөр Буряад оронойнгоо хонин ажал хүгжөөхын тула хүдэлхэ байһандань бата найдамаар.

П. ЖАПОВ
Сэлэнгэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: залуу хонишон Мэлс Гармаевтай совхозой парткомой секретарь А. У. Монголонов (зүүн гарһаа) хөөрэлдэжэ байна.
Авторай фото.

МАЛШАДАЙ ХУБИТА ЕХЭ

Манай аймагай совхозууд- ниитын адууһа малай лжэлгэ урданайхиһаа эрхэ байдалда үнгэр- бэ. Юуб гэхэдэ, нёдон- зундаа нютагтамнай ехэ боложо, үбһэн, бусад эл багаар суглуулагда- байгаа Тиимэһээ совхо- дай хүтэлбэрилэгшэд, ргэжэлтэд малшадай эмхидхэлэй ехэ хү- мэри ябуулжа, үбэлжэл- һайнаар үнгэргэхэ хэ- тэдэнэй бүхы хүсэ ша- ые, мэргэжэл шадабаа зорюулһан байна. Тиимэ малшадай оролдосын р лэ үбэлжэлгэ гарза тайгаар үнгэргэгдэбэ.

Үбэлжэлгын хэды хүндэ алда үнгэргэгдэбэшье аймагай совхозуудай лмэрилэгшэд мал ажа- продуктнуудые абал- нёдондонойхиһоо ни- дээшэлүүлһэн байна. жэлэй түрүүшын квар- мяха гүрэндэ худал- түсэб 116, һү — 110 процент дүүргэгдээ. Апрель һарада һү абалга нёдондонойхитой адлирхуу байба.

Ниитын малай үбэлжэлгые үнгэргэхэ, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ, Дүтэлүүрэй, Санагын, Харацайн совхозуудай коллективүүд һайн дүнгүүдые туйлаба. Нэгэдэхи кварталай дүнгүүдээр СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой коллектив аймаг дотороо эрхимлэжэ, КПСС-эй райкомой, аймагай Соведэй гүйсэдкомой, райсовпрофой, ВЛКСМ-эй райкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэһэн юм. Дүтэлүүрэй совхозой коллектив аймагай Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэһэн байна.

Аймагай совхозуудай түрүү малшад үбэлжэлгын үедэ һайн дүнгүүдые туйлажа гараа. Жэшээнь, Хамниин совхозой тугалшан Екатерина Юрьевна Беломоева харууһалдаг 55 тугалайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 690 граммаар, апрель һарада—648 граммаар нэмээжэ шадаба. Дүтэлүүрэй совхозой тугалшан Дудари Доржиевна Дугарова энэ үбэлжэлгын үедэ 130 тугал харууһалжа гараа. Тэдэнэй толгой бүриин шэгнүүр сүүдхэдэ 410 граммаар ехэ болгогдоо. Далахайн совхозой үнинэй малшан Дулмажаб Хандуевна Садаева үбэлжэлгые нэгэшье толгой хоролтогүйгөөр үнгэргэжэ, тугал бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ 440 граммаар нэмээһэн байна.

Совхозуудай һаалиин фермэнүүдэй дундаһаа Хамниин совхозой СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ фермын коллектив эрхимлэжэ ябана. Энэ фермые дүршэлтэй һаалишан, Ленинэй орденто Сурма Дашиевна Дашиева олон жэлэй туршада ударидана. 1975 оной түрүүшын кварталай туршада энэ фермын үнеэн бүрнһөө 572 килограмм һүн абтаһан байбал, энэ жэлэй январь—март һарануудта 604 килограмм һаагдаа. Кварталай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр тус фермын коллективтэ КПСС-эй райкомой, аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй, райсовпрофой болон комсомолой райкомой дамжуулгын Улаан вымпел барюулагдаһан юм. Үбэлжэлгын үедэ һү абаха социалис уялгаяа дүүргэһэн һаалишад аймагтамнай олон.

Харацайн совхозой ахалагша хонишон Пурбо Жамсаранович Намсараевай хүтэлбэрилдэг отарынхид абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэбэ. Тус отарын 100 эхэ хонин бүриһөө 102 хурьган абтаад, хоролтогүйгөөр түлжүүлэгдэжэ байна. Тиихэдэ Михайловкын совхозой Илларион Иванович Яньковой отарын хонишод бүри һайн дүнгүүдые туйлаа. Эндэхи 100 эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 104,3 хурьган абтанхай. Хамниин совхозой Георгий Галданович Базаровай отарын хонин бүриһөө хурьган абтаһан байна.

Далахайн совхозой суута малшан, Ленинэй орденто Жүгдэр Үндэевич Цыденовэй гүүртын малшад үбэлжэлгые эмхитэй һайнаар үнгэргөө. Тэндэ нэгэшье толгой мал гарзалаагүй. Тус гүүртын тугалнуудай толгой бүриин шэгнүүр сүүдхэдэ 510 граммаар нэмээгдэһэн байха юм.

Аймагай совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд ажахынгаа гол һалбарие—эбэртэ бодо мал үсхэбэрилгые тусхай шэглэлтэйгээр эрхилхэ талаар һүүлэй жэлнүүдтэ горитой ажал ябуулһан байна. Мяхалиг үүлтэрэй малай тоо толгой олошоруулжа, һайн шанартай мяха ехээр абадаг болохо талаар СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ, Санагын ба бусад совхозуудай малшад һайн үрэ дүнгүүдые туйлажа шадаа. Тус ажахынуудһаа гүрэндэ тушаагдадаг мяханай шанар эрид һайжараа, ехэ шэгнүүртэй мал гүрэндэ тушаагдадаг болонхой. Михайловкын, Харацайн совхозуудта сагаан толгойто казах үүлтэрэй малай тусхай фермэнүүд бии болгогдоо.

Мүнөө ниитын адууһа малай зуһаланда оруулха хүдэлмэри гол түлэб дүүрэнтэжэ байна. Аймагай совхозуудай адуушадай, мал адуулагшадай заншалта зүблөөн апрелиин эсэстэ боложо, зунай бэлшээриин үедэ тэдэнэй шиидхэхэ зорилгонууд тодорхойлогдобо. СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой мал адуулагшад байгша оной зунай бэлшээриин үедэ үхэр бүхэнэй шэгнүүрые үдэртөө 1000 граммһаа бага бэшээр ехэ болгохо социалис уялга абаа. Энэ ажахын 2633 толгой эбэртэ бодо мал тунга ногоотой холын бэлшээридэ гаргагдаа. Бүхы дээрээ 2668 центнер нэмэлтэ мяха зунай үедэ абаха зорилго совхозой малшад табина. Намартаа гүрэндэ тушааха бүхы малайнгаа 85 процентые тарган сэгнэлтэтэйгээр худалдахаар шиидээ. Зунай үедэ малаа зүбөөр бэлшээжэ, һайнаар таргалуулһанай ашаар тус совхозой коллектив байгша ондо мяха тушааха түсэбтэ даабаряа 190 центнерээр үлүүлэн дүүргэхээр зорингжобо.

СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ совхозой малшадай абаһан социалис уялгануудые аймагай бусад совхозуудай мал адуулагшад зүбшэн хэлсэжэ, нэгэн дуугаар дэмжэнэ. Тиигэхэ зуураа малшан бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн уялга абажа, аймагай мал адуулагшадай дунда социалис мүрысөөн шэнэ эршэтэйгээр дэлгэржэ байна. Энэ намартаа гүрэндэ тушаагдаха эбэртэ бодо малай толгой бүриин шэгнүүрые 350 килограммда хүргэхэ зорилго табигданхай. Абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула малшан бүхэн тэмсэжэ байна.

А. БОРХОДОЕВА,
аймсовэдэй гүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин ахамад зоотехник.
Захааминай аймаг.

ПАРТИИН XXV СЪЕЗДЫН ШИИДХЭБЭРИ — олониитэдэ

БОДОТО ХЭРЭГЭЭР БАТАЛХА

Партиин XXV съездын материалнуудые манай аймагай ажалшадай гүнзэгыгөөр шудалхын тула партиин райком, партийна организацинууд политическэ хүдэлмэриин бүхы зэбсэг, энэ талаар бии байһан дүй дүршэл дууһан хэрэглэнэ гээшэ. Энэ хэрэг эмхитэйгээр ябуулхын тулада партиин райком нэн түрүүн хэмжээнүүдые хараалаа һэн.

Партиин XXV съездын делегадууд манай аймагта хоёр удаа элидхэл хэһэн байна. Съездын делегат, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ Б. С. Семенов аймагай партийна эдэбхитэдэй суглаан дээрэ элидхэл хээ һэн. Һүүлдэнь мүн лэ съездын делегат, КПСС-эй обкомой секретарь К. М. Продановода Байгалай леспромхозой хүдэлмэришэдтэй уулзажа, партиин XXV съездын дүнгүүд тухай хөөрэжэ үгөө.

Политическэ, экономическа һуралсалай бүхы һургуулинуудта съездын материалнуудые шудалһан байна. Һуралсалай жэлэй дүүрэтэр 6—7 хэшээл үнгэргэгдөө. 63 һургуули, кружок, семинарнуудта, экономическа 46 һургуулида КПСС-эй ЦК-гай тоосоото элидхэл үзэгдэбэ. Байгша оной апрелиин һүүлшын үдэрнүүдтэ түгэсхэлэй хэшээлнүүд болоо. Теоретическэ конференцинүүд болојо, реферадууд бэлдэгдэжэ, һуралсалай жэлэй дүн гаргагдаа. Байгалай, Итанцын леспромхозуудта, Сэлэнгын модоной баазада, бүхы дунда һургуулинуудта түгэсхэлэй хэшээлнүүд һонингоор үнгэрһэн байна.

Партиин райкомой 31 лектор, 201 политинформатор, 370 агитатор, «Знание» бүлгэмэй аймагай организаци съездын материалнуудые тайлбарилха хэрэгтэ хабаадана. Тус бүлгэмэй 300-гаад гэшүүд—багшанар, арадай ажахын мэргэжэлтэд гол түлэб съездын материалнуудаар лекци уншана. Аймагай промышленна предприятинуудта, совхозууд болон колхозуудта пропагандистнарай бүлэгүүд гаража хүдэлөө.

Партийна съездын материалнуудые тайлбарилха хэрэг үргэнөөр эмхидхэхын тулада юһэн ехэ ехэ һууринда лекторинууд нээгдэнхэй, хүдэлжэ байна. Съездын материал шудалхадаа, хүн зоной эрдэм бэлэдхэл хараадаа абтадаг байна. Жэшээнь, экономикын албанай хүдэлмэрилэгшэдтэ экономикын асуудалаар лекци уншагдана.

«Прибайкалец» колхоздо съездын материалнуудые тайлбарилха хэрэг һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Тус колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Шатов политическэ темээр ходо лекци уншадаг юм, аймагай эрхим пропагандистнарай нэгэн мүн. Итанцын, Байгалай леспромхозуудта, «Прибайкальский» совхоздо, 595-дахи харгын управлenидэ, «Горячинск» курортдо съездын материалнуудые һайнаар шудална. Дээрэ дурсагдагша предприятинууд болон ажахынуудта харуулан ойлгуулха агитаци зохидоор эмхидхэгдэһэн байна. Арбадахи табан жэлэй тоонууд зураглажа харуулагданхай.

Партиин XXV съездын материалнуудые тайлбарилха хэрэгтэ үзэл сурталай бүхы арга зэбсэгүүд хэрэглэгдэнэ. Соёлой эмхи зургаанууд, аймагай газетэ болон бусад эдээнэн тоодо ороно. Аймагай эмхи зургаануудай, хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэд ажалшадтай уулзадаг гурим тогтоонхой. Съездын һүүлээр дүрбэн иимэ уулзалга болоо. Татаурово, Хуушан Татаурово, Нестерово, Золотой Ключ гэжэ һууринуудта партиин райкомой секретарьнар, бусад хүтэлбэрилэгшэд ажалшадтай уулзахадаа, съездын материалнуудаар лекци уншаһан, аймагайнгаа арбадахи табан жэлдэ шиидхэхэ зорилгонууд тухай хэлэһэн байна. Иимэ уулзалганууд ехэ эдэбхитэйгээр үнгэрдэг, хүн зоной эрилтэ хангаха хэрэгтэ бии байһан дутагдалнууд элирүүлэгдэжэ, түргэнөөр усадхаха хэмжээнүүд абтадаг байна.

Манай аймагта үнгэргэгдэһэн Буряадай литература, искусствын үдэрнүүд политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шангадхаха, ажалшадай эдэбхи дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай байгаа. Соёлой эмхи зургаануудай хүдэлмэри һайжаруулха талада түлхисэ болоһониинь ойлгосотой.

Партиин съездын материалнуудые тайлбарилха, политическэ хүдэлмэридэ бүхы юумэн һайн гэхын аргүй, дутагдалнууд бии. КПСС-эй XXV съездын материалнуудые тайлбарилха талаар манай районой партийна организациин хүдэлмэри тухай партиин обкомой бюро дээрэ зүбшэхэ зуураа дутагдалнуудыемнай тэмдэглэһэн байна. Лекцинүүдые уншахадаа, ганса амжалта, туйлалтанууд тухайдаа хөөрэдэг бэшэ, харин бии байһан дутагдалнуудые элирүүлхэ, ажабайдалда дайралдадаг бэеэ тойруулһан ябадал, хомхойрхо, үлүү хараха дуратайшуулые эрид шүүмжэлхэ шухала.

Түмэр бетон зүйлнүүдые гаргадаг Таловска заводой, «Зырянский» совхозой, барилгын материалнуудай Татауровай заводой партийна организацинууд съездын материалнуудые тайлбарилха хүдэлмэри һулаар ябуулна, харуулан ойлгуулха агитаци аалинаар шэнэлнэ. Партиин XXV съездын эрилтын ёһоор үзэл сурталай хүдэлмэриие ашa үрэ ехэтэй болгохо шухала.

Үзэл сурталай хүдэлмэриие аймагай ажалшадай коллективүүдэй үмэнэ табигдажа байгаа зорилгонуудтай зохилдуулан ябуулдаг байнабди.

Арбадахи табан жэлэй туршада манай аймагай шиидхэхэ зорилгонууд ехэ юм. Уран хурса үгөөрөө хүн зоной зориг бадаруулха, политическэ болоод ажалайнь эдэбхи дээшэлүүлхэ, тиигэжэ 1976 оной түсэб дүүргэхэ хэрэгтэнь ажалшадта туһалха болонобди. Иигэжэ ябуулдаг хүдэлмэриин ашa үрэ ехэ байна. Ажалшадай олонхи коллективүүд съездын урда тээхи уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргээ һэн.

Арбадахи табан жэлэй түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын тулада түрүү коллективүүд социалис уялганuудые абажа байна. Жэшээнь, Сэлэнгын модоной баазын модо хюрөөдэдэг, сэбэрлэдэг И. Г. Перовой бригада табан жэлэй түсэб дүрбэн жэл соо дүүргэхэ, 102 мянган кубометр модо түсэбһөө гадуур хюрөөдэхэ уялга абаа. Итанцын леспромхозой шофернуудай бригада (бригадирынь партиин райкомой бюрогой гэшүүн Ю. У. Морозов) табан жэлэй түсэб 4,5 жэл соо дүүргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаа. Һаалишан Л. В. Корнакова 1976 оной түсэб болзорһоонь урид дүүргэхэ үүсхэл гаргажа, 800 центнер һү һааха уялга абаа юм. Тиин мүнөө энэ һаалишан 4 һара соо 280 центнер һү, үнеэн бүриһөө 1286 килограмм һү һааһаа.

Абаһан уялга, түсэбүүд хэр дүүргэгдэнэб, манай эрхилдэг политическэ хүдэлмэри хэр нүлөөтэйб гэжэ хараха болоо һаа, манай аймаг промышленна продукци худалдаха 1-дэхи кварталай түсэб 111, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб 104, һү худалдаха түсэб 108, мяха 130 процент дүүргээ. Тиигээшье һаа, КПСС-эй райком, партийна эхин организацинууд эдэ тоонуудай саана дутагдалнууд бии, промышленностьдашье, хүдөө ажахыдашье хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд бии гэжэ мэдэнэ. Аймагай ажахынууд гүрэндэ мяха, һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэжэ шадахашье һаа, нёдондо энэ үеынхидэ орходоо эдэ зүйлнүүдэй багаар абтажа байһанда һанаата бологдоно. Энээнэй хүсэлдүүлхэ хэмжээнүүдые абахабди. Мүнөө хабарай тарилгые һайн шанартайгаар үнгэргэхын тулада ехэ оролдолго гаргагдана.

Партиин съездын материалнуудые тайлбарилха хүдэлмэри удаан саг соо ябуулагдаха гэжэ ойлгонобди. Үзэл сурталай хүдэлмэрилэгшэд энэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, оюун бэлигээ, гал ошоёо дууһан зорюулан, табан жэлэй түсэб дүүргэхын тулада хүн бүхэнэй зориг бадаруулхын тулада оролдохо юм. Энэ хэрэгые районой партийна организаци гол шухалада тоолоно.

Н. ШЕЛКОВНИКОВ,
КПСС-эй Прибайкалиин гайкомой нэгэдэхи секретарь.

Арбадахи табан жэлые ашаг үрын, шанарай, дэлисын табан жэл болгохо гэһэн уряа доро Москва хотын Нэгэдэхи подшипниково заводой коллектив 1976 ондо үйлэдбэриие оньһожоруулха, автомадуудаар хангаха талаар хэдэн олон хэмжээнүүдые абаха гэжэ шиидээ. Энээнэй ашаар 2 миллион зуу мянган түхэриг алмагдахаар хараалагдана. Мүн түсэбһөө гадуур хэдэн зуу мянгаад подшипник үгтэхэ юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заһабарилагша В. Г. Блинов, таһагай мастер С. Е. Мацнев, мүлигшэ А. А. Шевелева гэгшэд цех соо. Эндэ гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэй 46 подшипник бүтээгдэдэг.

ТАСС-ай фотохронико.

Улаан-Үдын аймагай «Байгал» учхозой түрүү хонишон Василий Иванов байгша ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 106 хурьга абажа, хараалһан зорилгоёо амжалтатайгаар бэелүүлбэ. Эдэ үдэрнүүдтэ Гүрэльбын эрхим хонишон В. Иванов абаһан хурьгадаа үхэл гарзагүй тэжээжэ, ногоон дээрэнь гаргахын тула ехэхэн оролдолго гаргана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша хонишон В. Иванов.

Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

НҮЛӨӨЛХЫ ҮҮРГЭНЬ ДЭЭШЭЛНЭ

Соведүүдэй хүдэлмэри

КПСС-эй Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй партиин XXV съезд дээрэ хэлэһэн тоосоото элидхэл соо профсоюзууд тухай дэлгэрэнгыгээр, дулаанаар хэлэгдэһэн юм.

...«Манай профсоюзууд ажалша хүнэй ашa туһые ажал ябуулгадаа гол болгон баримталдаг, үйлэдбэри хүгжөөхэ тухай анхарал оролдолго тэдэнэй арюун уялгань болодог байна бшуу. Профсоюзууд манай общестывын ажабайдалда ехэхэн һуури эзэлнэ. Энэ ушарһаа тэдэнэр ехэ юумэ хэхэ уялгатай. Эрхэ болон харюусалгынгаа хэмжээндэ хүрэмөөр профсоюзуудай хүдэлмэри эмхидхэгдэһэн байха ёһотой».

— Эдэ үгэнүүдые уншаад байхадаа, манай профсоюзай эдэбхитэдэй урда табигдаһан шухалын шухала ехэ зорилгонуудые эли тодоор ойлгонобди. Тиихэдээ профсоюзайнгаа юрын гэшүүдые үйлэдбэриин гол асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ бүри олоор элсүүлхые, эдэбхииень улам саашадань бадаруулхые оролдонобди. Энэ ушарта үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөөнэй удха шанар, нүлөөлхы үүргэнь нилээд дээшэлхэ ёһотой. Гадна энэ зүблөөнэй хүдэлмэриие хинан хүтэлбэрилхэ, заседанинууд дээрэнь абтаһан шиидхэбэринүүдые саг соонь бэелүүлхэ гол зорилго манай урда табигдана,—гэжэ шэлэй заводой профсоюзай завкомой түрүүлэгшэ Е. С. Божедомов хэлээ һэн.

Тус заводой үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөөнэй ажал ябуулга һүүлэй хэдэн жэл соо яһала һайжараа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Профсоюзай завкомой гэшүүн, паромазутна цехэй начальник Том Иосифович Мицкевич үйлэдбэриин зүблөөнэй түрүүлэгшээр һунгагдаһаар хоёр жэл шахуу болојо байна. Энэ коммунист даажа абаһан хэрэгтээ тон харюусалга ехэтэйгээр хандана. Энээнэй ашаар үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөөн заводой дирекциин, партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай найдамтайгаар түшэглэхэ хүсэн болоо.

Юрын хүдэлмэришэд заседанинуудтань ерэхэдээ, өөһэдынгөө һанажа ябаһан юумые сэхэ хэлэжэ, хамтын хэрэгые саашадань һайжаруулхада туһалха һанамжа, дурадхалнуудые оруулдаг. Иигэжэ юрын хүдэлмэришэдэй эдэбхи бадарна, тэдэнэр коллективист үзэлтэй байхаар хүмүүжэнэ.

Энэ ушарта тиимэ заседанинуудай үзэмжэдэ табигдаһан асуудалнуудай хэр зүбөөр шэлэгдэһэниинь ехэ удха шанартай. Юуб гэхэдэ, эдэ хадаа хүдэлмэришэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ, һанал бодолдонь дүтэ байха ёһотой бшуу. Тиигэбэл хүн бүхэн тус асуудалые зүбөөр, һайнаар шиидхэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха эрмэлзэлтэй байха жэшээтэй. Энээнһээ уламжалан эдэ асуудалнууд сагай эрилтээр табигдаһан, үйлэдбэриин ямар нэгэ гол шухала асуудал шиидхэхэ шэглэлтэй байбалнь, зүблөөнэй хүдэлмэриин ашаг үрэ горитойгоор дээшэлхэ һэн. Шэлэй заводой хүтэлбэрилэгшэд энээниие һайн ойлгожо, заседанинуудтаа эртээнһээ бэлдэдэг, үзэмжэдэнь табихаяа байһан асуудалаа гүнзэгыгөөр шэнжэлдэг. Гадна гол шэглэлыень, туйлагдажа боломоор дүнгыень дүтэрхыгөөршье һаань хараалаа һаа, алишье талаһаа туһатай ха гээд һанагдана. Зүгөөр заседаниин болојо байхада ямаршье хубилалта болојо боломоор юм ааб даа.

1975 ондо энэ заводой үйлэдбэриин зүблөөнүүд яһала һайнаар хүдэлмэриеэ ябуулаа гэжэ хэлэхээр. Юһэдэхи табан жэлэй һүүлшын жэлэн турша соо зүблөөнүүд дээрэнь тон шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэжэ, тэндэ абтаһан шиидхэбэринүүд бэелүүлэгдээ, ехэ ашa үрэтэй байгаа.

Жэшээлхэдэ, гаргагдажа байһан продукциин шанарые һайжаруулха асуудал зүбшэн хэлсэһэн суглаан нёдондо хабар болоһон юм. Тэндэ 118 хүн байлсаа. 87-ниинь юрын хүдэлмэришэд. Заводой химическэ лабораториин начальник нүхэр Рукавишникова энэ асуудалаар элидхэл хэхэдээ, үшөөл ушардаг байһан дутуу дунданууд тухай дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Тиихэдэнь элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хүдэлмэришэд ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, олон дурадхалнуудые оруулһан байна. Иимэ заседанинуудай һүүлдэ хүдэлмэришэдэй досоо омогорхол түрэдэг гэбэл, алдуу болохогүй. Юрэдөө, олоной хүсэн ехэ даа! Ямаршье орёо асуудал шиидхэгдэхэ байна ха юм.

Гадна шэл хайлуулдаг нэгэдэхи пеэшэнгые заһабарилгада бэлдэхэ хэмжээ ябуулгануудые зүбшэн хэлсэһэн суглаан ехэ удха шанартай байгаа һэн. Аяар 140-өөд хүн хүдэлмэридэнь хабаадалсажа, эмхидхэлэй, техническэ хэмжээ ябуулганuудые хараалан түсэблэхэ хэрэгтэ туһалха олон дурадхалнуудые оруулаа.

Тиигэжэ тус пеэшэниие болзорһоонь 18 хоногоор урид заһабарилжа дүүргээ һэн. Заһабарилгын шанар тушаа шүүмжэлхы нэгэшье ажаглалта хэгдээгүй гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Гүрэнэй түсэбүүдэй дүүргэлтэдэ, ажалай усал аюултай тэмсэлдэ, ажалай [...] гуримшуулха асууда[...] мүн бусадшье шухала [...] далнууд нёдондо зү[...] дэһэн байна.

Арбадахи табан ж[...] энэ хүдэлмэриеэ бүри [...] наар ябуулха зорилго [...] бигдана. Тиимэһээ ж[...] эхиндэ 1976 оной турша [...] бэелүүлхэ хэмжээ ябу[...] нууд зохёогдожо, олондо [...] дээжэ болгогдоһон юм.

Заводоо түүхэй эд бо[...] материалнуудаар хангал[...] һайжаруулха тухай асу[...] байгша оной март соо [...] шэн хэлсэгдээ. Заводой [...] ректорэй орлогшо В. А. [...] лов энэ асуудалаар элид[...] хээ һэн. Элидхэл зү[...] хэлсэлгэдэ олон хүдэл[...] шэд хабаадалсажа [...] рэгтэ ушардаг горито[...] туу дунданuудые тодор[...] һан байна. Олон ушарта [...] гагшадай гэмээр шухала [...] рэгтэй материалнууд түү[...] эд дуталдажа, булта[...] ажал һаатадаг. Жэшээлх[...] муу шанартай элһэ аса[...] дань тэрэнь гологдожо, [...] хашаралтай байдал тох[...] додог байгаа бшуу.

Эдэ бүгэдые хүдэлмэ[...] шэд сэхэ хэлээ. Тиихэ[...] юрэл шүүмжэлээд орхеод [...] харин дутуу дундануу[...] дары усадхахада туһалха [...] радхалнуудые оруулаа. [...] дэнэйнь үндэһөөр һаяын [...] та бэелүүлэгдэхэ ха[...] ябуулганууд хараалаг[...] энэ хэрэгэй түлөө хари[...] ха хүнүүд томилогдоо [...]

Буряадай облпрофсове[...] президиумэй эмхидхэһэн [...] минарта хабаадалсаһан [...] мышленна предприяти[...] дай профсоюзай комитед[...] дэй түрүүлэгшэнэр [...] зүблөөндэ байлсаһан [...] Тэдэнэр ехэ юумэ ойл[...] абаа.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

Улаан-Үдэ.

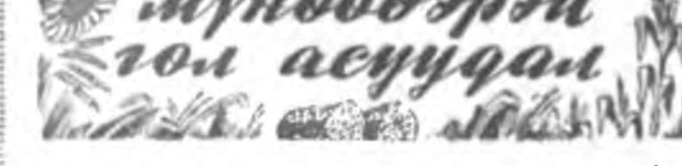

КУКУРУЗЫН ҮНДЭР УРГАСА АБАХА АРГАНУУД

Ороохо тарянанай ургаса эрид дээшэлүүлхэһээ гадна, тэжээлэй ургамалнуудые, үбһэ ногоо ехээр ургуулдаг болохо гээшэ манай Буряадай республикын колхоз, совхоз бүхэнэй дайшалхы зорилго болоно.

Эгээл эдэ асуудалнуудта КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүд соо онсо анхарал хандуулагдана. Тэжээл гээшэ мал ажалые хүгжөөхэ гол үндэһэ һуури гэжэ тоологдоно. Гэхэтэй хамта манай эндэхи байгаалиин эрхэ байдалда, илангаяа хабартаа, зунай эхеэр ган гасуур болоһон жэлнүүдтэ ороохо таряа, тэжээлэй ургамалнуудые һайнаар ургуулхань нилээд бэрхэтэй болодог.

Эдэ бүгэдэһөө боложо, мүн ургамалай бүхы биологическа онсо шэнжые ёһоор мэдээгүй, нютаг нютагай эрхэ байдалда, поли бүхэнэй хүрьһэндэ тааруу агротехническэ онол аргануудые хэрэглэжэ шадаагүй дээрэһээ олонхи ажахынууд илангаяа тэжээлэй ургамалнуудай бага ургаса абана.

Манай республикын ажахынуудта кукуруза ехэ таригдажа, гол түлэб энэ ургамалай ургасаар силос дарагдадаг гээшэ. Тиимэһээ Буряад ороной нютагуудта кукурузые ямар хүрьһэтэй газарта тарихада һайн бэ, ямар болзорто, хэды шэнээнээр азотно үтэгжүүлгэ оруулхаб, хайшан гэжэ уһалбал ургасань дээшэлхэб гэжэ энэ статья соо өөһэдынгөө зарим тэды ажаглалта хэлэхэ һанаатайб.

Ганса байгаали зэмэтэй бэшэ

Яахадаа ажахынууд сагай уларилай муу бэшэ байһан жэлдэшье кукурузын ахир бага, гектарай оройдоол 50—60 центнер ногоон намаа хуряанаб гэһэн асуудал гарана. Эндэ шалтагааниинь олон.

Тэдэнэй зарим нэгэн тушаа эндэ тогтожо хэлэхэ хүсэлтэйбди. Манай филиалай бүлэг эрдэмтэд Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой тарялан дээрэ һүүлэй хоёр жэлдэ туршалга хэжэ, кукуруза ургуулха элдэб онол аргануудые хэрэглэжэ үзөө юм. Тэрэнэй зарим тэды дүнгүүд, ажаглалтанууд тухай эндэ тогтомоор.

Түрүүшын жэлдэ «Искра» колхоз манда Попово гэжэ газарта 74 гектар тарялан даалгажа үгөө юм. Хоёрдохи жэлдэнь тэрэмнай 300 гектарта хүргэгдөө. Ондоогоор хэлэбэл, 100—100 гектар кукуруза таридаг гурбан бригадада хүдэлөөбди. Тобшоор хэлэхэдэ, манай туршалга, дурадхалнууд муу бэшэ үрэ дүн харуулаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, хэдэн жэлэй саана энэ колхоздо кукурузын тарилга үгы шахуу болоһон һаа, мүнөө тэрэнь жэл бүри үргэд хэгдэжэ, байгша ондо 500 гектартa хүргэгдэхөөр хараалагдана.

Хэнэйшье мэдэһээр тусхай техникэ, механизаторнуудгүйгөөр гансахан эрдэмтэд өөһэдынгөө хүсөөр ехэ юумэ хэжэ шадахагүй байһаниинь элитэ. Тиимэһээ колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй (түрүүлэгшэ Л. С. Трифонов, парткомой секретарь А. И. Хандархаев, ахамад агроном И. А. Борисов) хэлсэжэ, кукуруза ургуулха звенонуудые эмхидхээбди. Урзанда жэлһээ хойшо бэрхэ кукурузашан Агап Кузьмич Хомяков маанадтай хүдэлөө. Энэмнай ажалаа, техникээ һайн мэдэхэ, агротехникын заабаринуудтай һайн танил болоһон механизатор юм.

Манай хүдэлжэ эхилһэн түрүүшын жэлдэ (1974 он) ган гасуур байгаа, июль, август соо хура бороогой ёһоор ороогүйшье һаа, газар элдүүрилхэ, тарилга хэхэ, ургасын хойноһоо харууһалха бүхы хүдэлмэриин агротехническэ заабариин ёһоор, научна үндэһэ баримтатайгаар хэгдэһэнэй ашаар гектарай 120 центнер кукурузын ургаса абтаа. Тэрэнэй 10 гектарай га бүхэнһөө 200 центнер ногоон намаа хуряагдаа.

Нёдондо колхозой гурбан кукурузашад, жэшээнь, А. К. Хомяков, И. К. Шитин, Д. Е. Кушнарёв гэгшэдтэй хүдэлөөбди. Эдэнэр булта дүршэлтэй хүнүүд. Тэдэнэй туһаламжаар агротехникын хэдэн шэнэ онол аргануud нэбтэрүүлэгдэжэ, сагай уларилай таарамжагүй жэл байгаашье һаань, бүхы тарялангай гектар бүриһөө 120 центнер ногоон намаан хуряагдаа. Зарим газарһаа гектарай 200 центнер ургаса абтаа.

«Искра» колхозоймнай нютаг Хүйтэн гэжэ дэмы нэрлэгдэдэггүй гэжэ һанахаар. Хада уулын хоорондохи нарин гол соогуур эндэхи тарялан оршодог юм. Тиимэһээ хабар хожом болотор хүйтэн байдаг, зундаашье һэрюуншэг байдаг, намар эртэ хюруу унадаг газар.

Иимэ эрхэ байдалда кукуруза һайнаар ургуулхын тула юун хэгдээб? Кукуруза гээшэмнай дулаан уларилда дуратай, шииг нойто, минеральна тэжээл, шэмэтэ бодосуудые ехээр хэрэглэдэг ургамал болоно. Эдэ бүгэдөөр хангаад байбал, гектарай 300 центнер, тэрээнһээ дээшэшье ургаса абтаха байна.

Үтэгжүүлгэ ба ургаса

Ургамал гээшэ газарай хүрьһэн соо ургажа байха бүхы үе соогоо минеральна тэжээл ехээр хэрэглэдэг. Тиигэбэшье ВАСХНИИЛ-ай академик Н. А. Авдониной тодорхойлһоной ёһоор ургамалда минеральна тэжээл бүри ехэ гү, али бага хэрэгтэй болодог үе гэжэ бии байна. Тэрээхэн үедэнь лэ тудуулжа минеральна үтэгжүүлгээр нэмэлтэ тэжээл зүбөөр үгэхэдэ, ургамал илангаяа һайнаар ургаха жэшээтэй. Жэшээнь, тарян 3—4-һөө эхилээд, 5—6 набшаһатай болоод байхадаа минеральна тэжээл ехэ хэрэглэнэ. Кукурузын баһал 3—4-һөө, 7—8 хүрэтэр набшаһатай болоод байхада минеральна тэжээлыень ехэдүүлжэ гү, али багадуулжа болохогүй. Энэл үедэ хүрьһэндэнь шэмэтэ бодосуудай бага гү али үлүү ехэ байһанһаа ургамалай ургаса дулдыдаха болоно.

Эдэ бүгэдые хараада абажа, кукуруза тариха газарта илангаяа азотно үтэгжүүлгые хэдэн дахин таһалжа, бага багаар оруулбал дээрэ. Жэшээнь, азотно үтэгжүүлгын 50 процентые газараа хахалхадаа оруулаад, удаань үрэһэ тарихадаа зурууд руунь гү, али тарихын урдахана 15 процентыень тараажа, борнойгоор хүрьһэндэ оруулха ёһотой. Тиигээд кукурузын түлэг ургажа, набша намаагайнь ехэ болохын урда минеральна үтэгжүүлгын 35 процентые нэмэлтэ тэжээл болгон оруулха шухала.

Гэбэшье, хэрбээ ургамал һая ургажа байха үедөө минеральна тэжээл хэрэгтэй соонь абаагүй байгаад, тэрэнииень хожом, хэдышье ехээр нэмэжэ үгэхэдэ, туһа болодоггүй. Иигээд ерэхэдээ ургамал һая ургажа байхадаа минеральна тэжээл багашагаар хэрэглэнэ, харин тээ хожом түлэг ургажа эхилхэдэ минеральна тэжээл һураггүй ехээр хэрэглэдэг болоно гэжэ элирнэ.

Газараа элдүүрилхэдээ, түрүүн газараа 20—26 сантиметр гүнзэгыдэ хахалхадаа гектарай 170 килограмм аммиагай селитрэ, удаань тарилгын урда тээ культиваци хэхэдээ гү, али үрэһэеэ тарихатаяа хамта гектарай 50 килограмм үтэгжүүлгэ оруулбал, зохид гэжэ бидэ тоолонобди. Харин мочевиные хожомшог, ургамалай түлэг ургажа, эшэдээ 8—9 набшаһатай болоод байхадань, нэмэлтэ тэжээл болгон оруулхада дээрэ. Мочевиные газар дээгүүр сасахада гү, али культиватораар оруулхада 30—35 процентнь дэмы хосордог гэжэ элирүүлэгдэнхэй.

Тиимэһээ мочевиные тарилгын урда хүрьһэндэ, илангаяа газар дээгүүр сасажа оруулһанай хэрэггүй гэжэ тоолонобди. Энэмнай ашаг үрэ багатай болоно. Тииһээ тиитэрээ мочевинэ үнэтэй, тоннонь аяао 90 түхэригтэ ха юм. Иигээд ерэхэдээ, манай туршалга дээрэһээ харахада, мочевиные хожомшог ургамалда нэмэлтэ тэжээл болгон оруулхада, кукурузын ургаса белок элбэгтэй болоно, августын эртын хюруудa хүлдэсэгүй болоно, ургасань эрид дээшэлнэ.

Ямар болзорто, хэр үдхэлөөр тарихаб?

Буряадай республикын эрхэ байдалда «Краснодарская 1/49», «Стерлинг», «Буковинская 3» сортын кукуруза таригдадаг гээшэ.

Ургасынь дан үдхэн, дан шэнгэн байхагүйнь тула академик А. А. Ничипоровичой тодорхойлһоной ёһоор, газарай дүрбэлжэн метр бүхэниие дүүрэнээр ашаглаха гэбэл, гектар бүхэндэ 80—125 мянгa хүрэтэр ургамал байха болоно. Энээнһээ урагша гектар бүхэндэ 25—30 килограмм хүртэхөөр үрэһэ арижа, га бүридэ 40—50 мянган ургамал ургуулха ёһотой гэдэг заабаримнай мүнөө буруу болоод байна бшуу.

Республика дотор кукуруза ургуулдаг болоһон түрүүшын жэлнүүдтэ ямаршье сортнуудые нэгэ адли агротехникын заабаряар таридаг байһан. Квадратно-гнездовой арга хэрэглэхэдээ, хайша хайшаа 70 сантиметр үргэнтэй зурuудтангаар. гектар бүридэ 25—30 килограмм үрэһэ таридаг һэмди. Тэрэ үедэ гол түлэб богони болзорто эдеэшэдэг «Воронежская-76» «Воронежская-50», «Загульбинка-7» гэхэ мэтэ сортнууд дэлгэрһэн байгаа. Мүнөө тэрэ сортнуудые дахин тарижа туршадаг болоо һаа зохисотой гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, эдэ сортнуудай кукуруза богони болзорто ургана, набша намаань түргэн ехэ болодог, ехэ хүйтэндэ, эртын хюруудa тэсэмгэй ха юм.

Бидэ мүнөө «Буковинская-3» гэдэг холимол, мүн «Краснодарская 1/49», «Стерлинг» сортнуудые тарихадаа гектарай 45—50 килограмм үрэһэ хэжэ, ургаса хуряаха үедэ га бүхэндэ 80—125 ургамалай байхаар таринабди.

Кукурузын юрын сеялкануудэй үрэһэ таридаг аппарадайнь дискэнүүдэй нүхые уужам, гүнзэгы болгожо үгэхэдэ, гектар бүридэ 45—50 килограмм үрэһэ таригдадаг юм.

Манай эндэхи эрхэ ба[йдалда] кукурузые майн һүү[лээр] багаар тарихада таарамжатай. Хүрьһэнэй шанарые [...]ража, 5—8 сантиметр [гүн]зэгыдэ (8 сантиметрһээ доро оруулангүй) пунктирна аргаар зурууд бүхэнэй хоорондо 70 сантиметр зайтагаар, зурууд соогоо эш[...] бүхэнэй хоорондо 10—1[...] сантиметр талагай байха[...] тарихада зохид.

Бидэ һүниндөө газарыень хахалаад, тэрэ [...]ры катогоор нягтаруулһ[...] бэеэрээ үрэһээ таринаб[ди]. Тиихэдэ 9—10 хоноод к[у]курузын эшэ гарадаг.

Харууһанай хүсөөр—ехэ ургаса

Үрэһөө тарижа дүүргэмсээрээ утааша, хүндэлөөшэнь борной шэрээд, тээ һүүлдэнь ургасын гаража, 2—3 набшаһатай болоходонь хоёрдохёо борнойлдогбди.

Зурууд хоорондын элдүүрилгэ саг соонь һайнаар хэхэ гээшэ гол шухала. Түрүүшын элдүүрилгые кукурузын эшэдэ 3—4 набшаһанай бии болоод байхада, 6—8 сантиметр гүнзэгыдэ хэхэ хэрэгтэй. Удаань 5—7 набшаһатай болоходонь, хоёрдохи элдүүрилгэ хэжэ, гурбадахяа эшэдэнь 8—9 набшапанай гарахада хэхэ ёһотой.

Түрүүшынхеэ зурууд хоорондонь элдүүрилхэдэ кукурузын эшэ бага байгаад шоройдо хушагдажа болохо. Тиигэхэгүйнь тула культиваторай хутагануудые зүбөөр тааруулха, тусхай халхабша хэжэ үгэхэ хэрэгтэй.

Һүүлшын элдүүрилгэ илангаяа харюусалгатай. Энэ үедэ ургамал үндэр, ехэ болоод байна. Мүн энээнтэй хамта мочевиноэр нэмэлтэ тэжээл оруулагдаха болоно бшуу. Үтэгжүүлгэ гектаран 40—4[5] килограмм хүртэхөөр, 14—16 сантиметр гүнзэгыдэ оруулагдадаг.

Нёдондо бидэ 100 гекта[р] газарта түрүүшынхээ кукурузые наран сэрэгт[эй] холижо тарябди. Т[ии]хэдэ нэгэ зурuудтаа кукуруза, нүгөөдэдэнь наран сэсэг таригдаа. Иигэжэ тарихада кукуруза түрүүшээр наран сэсэгтээ дарагдадаг байба. Тиигэхэгүйн тула гурбан зурууд кукурузын хоорондо нэгэ зурууд наран сэсэг тарьяад үзэхэмнай.

Эдэ бүгэдэ туршалгаһаа ажахынууд өөһэдтөө таараха юумэнүүдые шэлэн абаха ажалдаа түрүү дүй дүршэлэй, эрдэм наукын туйлалтанууд үргэнөөр хэрэглэхэ аабза гээд һанагдана.

А. АЛЕКСЕЕВ,
СССР-эй Наукануудай академиин Буряадай филиалай научна хүдэлмэрилэгшэ.

...ОТАГТАА ...НДЭТЭЙ ...БГЭН

...намарай наранай ша... гэшэнь тэнсэлгүй ...ийнь мүртэй бороо... ...оогүй, юрэдөө, урга... ...наһай гарасашье балай ...бэшэ байгаа. Совхозой ...ие даагшатай үб... ...хүрэжэ ерэхэ хүсэ... ...эртэ үглөөгүүр кон... ...с хөөрэлдэжэ һууба.

...Нима Балданович гэр... ...гаа ёһотой. Хоёр хо... ...убшэлэд гээд, ажал... ...гараагүй. Али уул... ...гээшэ гү? — гэжэ ...мда дурадхаба.

...Балданович тухай ...аншье һаа, өөрыень ...үй байгааб. Тиимэһээ ...бодожо һуунгүй:

...уулзаха ааб даа. Нэгэ ...үгэ хөөрэлдэжэ гара... ...гэжэ дуратайгаар ...өө һэм.

...иенние даагша яара... ...һаалиин фермэдэ ...лһан аад:

...Тэрү-ү тэрэ үйлсын ба... ...ахын шэнэ гэр,— гээд ...раа зааба.

...жэ ошоходом, набтар... ...тэй, толгойнгоо үһэ ...хюһуулжархиһан ...л хүн хэрэлсынгээ ...сүлөөгүй гар тар... ...рхалжа һууба. Хо... ...ь газаа тээ зогсо... ...намайе обёороод:

...Юундэ байшъобта? Хэ... ...һаа, орыта, — гэжэ ...лэн. Тэрэ хөөрүү, шог... ...таатай хүн байба. Хо... ...о энеэбхилэн, сог за... ...хөөрөө дэлгэнэ. Бэлэн ...н гурба-дүрбэн тар... ...газарһаа абажа, минии ...он харахада:

...Намар болоходо тар... ...шөөл хэрэгтэй болохо ...даа. Нёдондэной хуу... ...тармуурнуудаан һан... ...палана. Минии һуухын... ...ондо эдээние дархалаа ...даа, — гэжэ балай ...игөөр харюусаба.

...оходом, модон гэрэй ...да, һарабша доро дар... ...эр зэмсэгүүд, тэргын ...шаргын үргэн хүрэ... ...табяатай байгаа һэн. ...дүйтэй, уран хүн ха ...саанаа тэмдэглэбэб. ...э мэдэһэм, үнэхөөрөө... ...дарха хэдэг байгаа бэ...

...Энэ тармуураа хэжэ ...ээд, үглөөдэр үбһэшэд... ...охом даа. Гэртээ һуу... ...хашартай, — гэһыень ...ю.

...эдэ Нима Балданович ...ектар газар дээрэһээ ...тнер үбһэ абажа, ай... ...тороо сууда гараад ...юм. Дүй дүршэл ту... ...хөөрэхыень гүйхадам:

...Худэлхэ хэрэгтэй, хү... ...Хүлһээ адхаха! Га... ...шэ эзэн янзаар ханда... ...дэ хэзээдэшье дура... ...байдаг, гээд дээрэхэн... ...дыһэн наран тээшэ ...хаража зогсоо һэн.

...лой гэжэ газарта хүрэ... ...оходомнай, үбһэшэд ...нгээ үбһэ хуряажа ...ээ байба. Нэгэ ...р сабшагдаһан сабша... ...талмай дээрэ томо ...ууд жэрылдэнэ. Эндэ ...татгадаһан һубагууд ха... ...Нима Балдановичай ...хэрэгтэй гэжэ омо... ...өөр хэлээшэнь эли ...жа байгаа лэн. На... ...хаһаа эхилээд, орой ...лотор тэрэ сабшалан... ...зар дээрэһээ һаладаг... ...шэбхэ гаргажа та... ...тошон халяадаг, саһа ...юг, уһалуури хэдэг, ...ёһотой эзэн янзаар ...жэ гараа, Энээнэйнь ...рэ харагдаа ха юм.

...жэ би ажалша бүхэриг ...хэзээдэ урагшаа тэ... ...н һанаатай, зугааша ...зантай Нима Балда... ...Гомбоевтой танилсаха ...байгаа һэм.

...байдалай ута һайхан ...гаталжа, Нима Балдэ... ...пенсидэ гараһаар ар... ...л боложо байнхай. ...эхилхэһээ урид ню... ...зон үндэр этигэл ...тэрэние түрүүлэг... ...бжүүлһэн юм. ...ла амжалтатай хүдэл... ...хозоо урагша татажа ...ь, Эсэгэ ороноо хам... ...дайн эхилжэ, Нима ...ович мордоһон юм. ...шье шалгарба. Эрэл... ...тэмсэжэ, нугаршагүй ...юриг харуулжа, дай... ...медаляар шагнагдаа.

...Нима Балданович ...енсидэ гараад, далаяа ...шье, миин байжа ша... ...үй. Шадал зэргээрээ ...совхозойнгоо ажа... ...туһалдаг юм.

...шуулда тэрэ угаа ...й. Мүн залуушуулшье ...лые ехэтэ хүндэлдэг. ...э зун залуушуулай ...атай ото хүдэлжэ эроо. ...шэбэртэй газарта үбһэ ...адань, хажуурыень со... ...үгэдэг, морин косил... ...эмдэрбэл саг доронь ...идаг, юрэдөө, өөрын... ...дүршэлдэ бэрхэ бэр... ...бүүдые дуратайгаар ...байна.

...үрэй аймагай Охин ...совхозой Харлан ...үйлсэдэ хүл хүнгэн, ...өө галтай, энеэбхил... ...энтэй уулзабал, Нима ...нович гэжэ алдангүй ...эт. Тингэбэл уулзажа ...рэйт. Олон һонин ...дуратайгаар хөөрэхэл

Ц. ХАМАЕВ.

ТЕАТР „АЛТАН БЭҺЭЛИГ“

Буряад драматургида Ардан Ангархаев гэһэн шэнэ нэрэ бии болоо. Залуу зохёолшын «Алтан бэһэлиг» гэһэн түрүүшын зүжэг Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Буряад драмын театрта табигдаа.

Мүнөө үеын хүдөө тосхон, хүнүүд тухай зүжэг дотор хэлэгдэнэ. Үбгэн Боро тэрэнэй гурбан хүбүүдэй түүхэ зүжэгэй гол һуури эзэлнэ. Энэ түүхэ бүри үни, Совет засагай һая тогтожо байхада эхилһэн. Совет засагай түлөө үсэд шанга тэмсэл соо залуу хүбүүн Боро, шэнэ засагай дайсан Шонын Паашха хоёрой харгы хүндэлдэһэн байгаа. Тэдэ хоёр Сэбжэд гэжэ басаганда дурлаа. Тэрэнь хоёр хүбүүдэй хэндэньшье дура сэдьхэлээ үгөөгүй, харин Соведүүдэй түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэһэн Найданда хадамда гаража, Хорло гэжэ басагатай болоно. Сэбжэд Боро хоёрой нэгэ уулзалгын үедэ басаганай алтан бэһэлиг яагаадшьеб Бородо ороно. Эгээл иимэ бэһэлиг Шонын Паашхадашье олдоно. Шонын Паашха Найданһаа үшөөгөө абажа, Сэбжэдые алача. Боро Паашха хоёрто байһан алтан бэһэлигүүд зүжэгэй үйлын саашанхи хүгжэлтэдэ горитой үүргэ дүүргэнэ. «Алтан бэһэлиг» гээд зүжэг дэмы нэрлэгдээ бэшэ.

Үбгэн Борын —үгытэй ядуу хүнэй, Совет засагай түлөө эдэбхитэй тэмсэгшын үнгэрһэн үеын байдал тэрэнэй дурдалга соо харуулагдана. Зүжэгэй үйлэнь мүнөө үедэ, Борын хүбүүн Дабаагай хүтэлбэрилдэг колхоз дээрэ эхилнэ.

Дабаа (артист М. Бальжинимаев) — урагшаа һанаатай, шууд сэхэ хүтэлбэрилэгшэ. Тэрэнэй бүхы һанал бодолынь, ажал хэрэгынь хүдөө ажахын үглөөдэрэй байдалда зорюулагданхай. Колхозно үйлэдбэрние һайжаруулха, ашаг үрэ ехэтэй болгохо гэжэ тэрэ оролдоно. Энэ хэрэгэйнгээ түлөө хуушан гуримаар ажахыгаа ябуулхые хүсэгшэдтэй хэһэн тэмсэл хадаа зүжэгэй гол зүрилдөөн болоно. Энэ зүрилдөөндэ Дабаатай тэмсэгшэ гол нюур хадаа Шонын Паашхын хүбүүн, харата ябуулгатай, тушаалай хойноһоо эрмэлзэгшэ Сэнгэ (артист М. Елбонов) болоно. Дабаае зайсуулжа, үниинһөө хойшо хүсэжэ ябадаг зорилгоёо бэелүүлхын тула Сэнгэ хадаа Дабаагай эхилһэн шэнэ гуримуудта дурагүй, гэдэргээ һаналтай хүнүүдые хэрэглэн, далда нюуса зангилаа хүрмэнэ.

Хуушан гурим баримталагшадай дунда Дабаагай эсэгэ, үбгэн Боро (артист Б. Будаев) оролсоно. Өөрынгөө харата зорилго бэелүүлхын түлөө элдэб арга хэрэглэхэһээ арсахагүй Сэнгэ үнинэй мартагдаһан алтан бэһэлигүүдэй түүхэ һэргээнэ. Ингэжэ зүрилдөөн улам хурсадана.

Гэбэшье энээгээр дүүрэшэнэ бэшэ. Зүжэг дотор хэдэн зүрилдөөн, хүнэй өөрсэ поиин хуби заяа харуулһан сюжетнэ шугамууд бии. Борын дунда хүбүүн Буда (артист М. Обутов) өөрынгөө ажабайдал зүбөөр эмхидхэжэ шаданагүй. Одхон хүбүүн Арманай хуби заяан хүшэр.

Эдэ бүхы ажабайдалай зүрилдөөтэ харилсаанууд үерэй үедэ улам хурсадажа, дээдэ шатадаа хүрэнэ.

Залуу авторай зүжэгэй гол асуудалынь гүнзэгы удхатай гэжэ хэлэхэнь бэрхэтэй. Тиигээдшье зүжэгэй зүрилдөөн шэнэ бэшэ. Мүн ажабайдалай зүрилдөөнүүдые юрэнхы газаа талаһаань зураглана гээд зүжэг тухай хэлэмээр хаш. Зүжэгэй социальна гобшололынь үргэн, мүнөө үеын байдал тухай философско бодолнуудынь гүнзэгы гэжэ хэлэхын аргагүй.

Залуу авторай түрүүшын бүтээл театрай һонирхол татаһаниинь гайхалгүй. Арад зоной ажабайдал, ёһо заншал автор һайн мэдэнэ. Хүнэй һайхан сэдьхэл тухай бэшэнэ. Ажабайдалай зүрилдөөтэ ушарнуудые зүбөөр тэмдэглэн, диалог хэхэдээ, геройнуудайнгаа сэдьхэлые харуулжа шадана.

Театр тус зүжэг найруулан табихадаа (режиссер Ц. Цыренжапов), хүнэй һайхан сэдьхэл, эрмэлзэл, хуушан сагай үлэгдэлтэй тэмсэл, хүнүүдэй хоорондын хани халуун харилсаанда ехэ анхарал хандуулаа. Бодомжотойгоор хандадаг, геройнуудай дотор байдал ехэ анхардаг режиссер Ц. Цыренжапов бодото ажабайдалһаа һабагша татан, юрэнхы газаа талаһаа орёо бэшэ, гэбэшье геройнуудай сэдьхэл бодол үнэншэмөөр дамжуулһан зүжэг табяа.

Зүжэг үлүүсэ ехээр уралан шэмэглэгдээгүй. Гэр соохи байдал, хүбшэ тайга газарай байгаали таарамжатайгаар зурагданхай. Гэбэшье уран зураашa зарим ушарта зүжэгэй болон али нэгэн сценын уран һайханай төбшолол гүйсэд харуулма шэмэглэл хээгүй гэжэ һанахаар.

Найруулан табигша тон бодомжотойгоор, нягтаар артистнуудтай хүдэлжэ шададаг. Тиимэһээл тэрэнэй табиһан зүжэгүүд соо гүнзэгыгөөр наадагдаһан актерско хүдэлмэринүүд олон байдаг.

Артист Б. Будаевай наадаһан Боро үбгэнэй образ горитой амжалта гээд һанагдана: Үбгэн Боро хадаа ажабайдалай амта һайн таниһан, үгэ бүхэнөө шэгнэжэ дуугардаг, даруу зантай хүн. Бэеэ хүндэлжэ ябадаг хүнэй шарайе артист харуулжа шадаа. Түрэл гэртээ хүдөө байдалдаа үбгэн Борын дуратай байһыень артист тодоор харуулна. Эсэгын эрилтэ ехэтэй дураннинь үбгэнэй бага зэргын гэмэрээн соо үзэгдэнэ. Артист өөрынгөө геройе үлэмжэ һайн хүн болгожо харуулхаяа эрмэлзэнэгүй. Боро хүндэ этигэдэггүй, түбһэн юумэ һэжэглэдэг хүн. Мүнөө үеын нюдөөр оршоние хаража байгаа залуушуул зүб гэжэ тэрэ ойлгоногүй, хуушан сагай эрхээр тэрэ өөрынгөө хүбүүн Дабаатай зүрилдэнэ.

Этигэжэ ядадаг, һэжэгшэ зангаараа тэрэ эдир Хорлын сэдьхэлдэ шарха оруулан, хүбүүнэйнгээ бүлын жаргал эбдэнэ. Зүжэгэй һүүлшын сценэнүүдтэ артист илангаяа ехэ амжалта туйлаа. Мэгдэһэн, тээлмэрдэһэншье һаа, тэрэ өөрынгөө эгээл һайн тала, хүн шэнжэеэ алданагүй. Ехэ хүсэ гарган, тэрэ өөрынгөө алдуунуудые гүнзэгыгөөр мэдэржэ, хүбүүдэйнгээ урда зэмэтэй байһанаа мэдүүлнэ.

Дабаа (артист М. Бальжинимаев) эсэгэдээ адхабтар адли. Урагшаа эрмэлзэһэн, зориһон хэрэгээ заабол бэелүүлхые оролдодог хүн. Артист өөрынгөө ролие үнэншэмэ зүбөөр, доторой ехэ эрмэлзэлтэйгээр наадаа. Дабаа олониитын хэрэгүүдые даншье түргэнөөр, зүбшэжэ үзэнгүй шиидхэнэ. Тэрэнэй энэ алдууень Сэнгэ хэрэглэнэ. Сэнгын рольдо наадаһан артист М. Елбонов геройнгоо үнэн нюурыень абаһаар харуулнагүй. Түрүүшээр харахада, Сэнгэ яһала зохид, хүнүүдээр хөөрэлдэхэ дөө урин ухаатай хүн. Ингэжэ бодото ажабайдалда ушардаг хүнүүдэй түхэл шарайе артист үнэн зүбөөр дамжуулна.

Хорлодо инаг дуратай, түргэн зантай Будын сэдьхэл бодолые залуу артист М. Обутов хүнэй сэдьхэл хүдэлгэмөөр харуулна. Авторай һонирхолтойгоор найруулһан Арманай (артист Д. Дашинамжилов) образ хүсэд гаргагдаагүй хаш. Алтан бэһэлигэй нюуса тэрэние зобооно. Ажабайдалда өөрынгөө һуури хүсэд олоогүй, хүнгэншэг зантай энэ хүбүүн, зоной хэлсэһээр бэлигтэй уран зурааша. Образ гүйсэд харуулхын тула гүнзэгыгөөр бодомжолхо хэрэгтэй гээд залуу артистда хэлэмээр.

Хорлын рольдо М. Зориктуева, Н. Токуренова хоёр наадана. Тиихэдээ артистка бүхэн өөрын онсо маягтайгаар наадана.

Зүжэгэй дутуу дунданууд тухайнь хэлэхэдээ, зарим образууд, тэдэнэй харилсаан сценэ дээрэ лэн юрынхеэр харуулагдаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Эндэ Арманай роль тухай хэлэлтэй. Тиихэдэ Дабаа, Галя хоёрой харилсаан ба Дэжэдэй образ эндэ нэрлэмээр.

Галя (артистка Д. Чимитова) һайн зантай, хүхюу, дэлгэр сэдьхэлтэй хүн. Дабаагай үнэн нүхэр. Гэбэшье Дабаа Галя хоёрой харилсаан сценэ дээрэ харуулагдаһанһаа нэгэ бага орёо гээшэ ха. Хёрхо, хурса нюдэтэй автор тэрэ хоёрой харилсаанай нэгэ онсо талыень тэмдэглээ. Галида инаг дуратай Дабаагай бүхы һанаан ажал хүдэлмэридөө хандуулагданхай. Тиимэһээ тэрэ Галида тон бага анхарал хандуулна. Энээниинь Галя мэдэнэ ха юм.

Харагшадай бултанайнь дурагүй Дэжэдэй (артистка В. Амханова) образ сценэ дээрэ тиимэшье һайнаар хадуулагдаагүй. Эндэ артистка героиниингаа муу таладань үлүүсэ ехэ анхарал хандуулна. Үнэн дээрээ гансаардаһан, харюугүйгөөр дурлаһан инаг дуранайнгаа түлөө юушье хэхээр бэлэн эхэнэрэй драма ха юм.

Тиихэдэ Борын дурсан һаналгын сценэнүүдые режиссер хүнгэхэнөөр, гүнзэгы бэшээр харуулна гээд һанахаар. Зүгөөр, нэгэ сценэдэнь хабаадаһан артистнар Б. Тубаев (Найдан) Б.-Х. Рабданова (Сэбжэд) хоёр тэрэ холын үеын хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэлые зохидоор дамжуулжа шадаа.

Иимэрхүү бага сага дутагдалнууд залуу авторай түрүүшын зүжэгэй амжалтые багадханагүй.

В. МУРУЕВА.

Хяагтын аймагай Худэри - Сомонон столовын коллектив урма зоригтойгоор, эдэбхи үүсхэлтэнгээр ажаллажа, кварталайнгаа түсэбгэ даабари болон уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэнхэн. Тус столоводо наймадахи жэлээ 5-дахи разрядай тогоошоноор, ВЛКСМ-эй гэшүүн Александра Нечаева һайнаар хүдэлдэг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 5-дахи разрядай тогоошон А. Нечаева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ШАГНАЛДА ХҮРТЭҺЭН ХИМИК

Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэдэй партийна суглаан дээрэ КПСС-эй обкомой секретарь К. М. Продайвода химиин полимернүүдэй лабораториин таһагые даагша, эрдэмэй кандидат А. А. Изынеевтэ РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй грамота «РСФСР-эй габьята ухаалан зохёогшо» гэһэн тэмдэгтэйгээр барюулһан байна.

Эрдэмтэ Изынеевэй хүтэлбэрилдэг коллектив халуу даасатай полимернүүдэй зүйлнүүдые ниилүүлхэ талаар шэнжэлгэнүүдые хэдэг юм. Филиалаймнай естественнэ наукануудай институдай лаборатори һайн шанартай шэнэ продукци оронойнгоо предприятинуудан үйлэдбэридэ үгэнэ. Гадна зарим продукцинь замбуулинай дайда шэнжэлгын оньһон техникэдэ, мүн элдэб шэрэ, сабуу үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэнэ. Һүүлэй үедэ лабораториин хүдэлмэрилэгшэдэй шэнжэлгэтэй 50 гаран статья «СССР-эй Наукануудай академиин элидхэлнүүд», «СССР-эй Наукануудай академиин мэдээсэлнүүд» гэһэн, мүн бэшэшье мэдээжэ журналнуудта хэблэгдээ. Лабораториин научна шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдээр авторска жараад үнэмшэлгэнүүд абтагданхай, тэдэнэй 13-ынь Япон, ГДР, Итали, Чехословаки болон бусад гүрэнүүд худалдажа абаа.

Э. УЛАНОВ.
Буряадай филиалай научна хүдэлмэрилэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Президиумэй дэргэдэхи химиин эрдэмэй нэгэдэмэл соведэй гэшүүн, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденто эрдэмтэн А. А. Изынеев.

Авторай фото.

АЯНШАЛГАҺАА БУСАБА

Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай «Текстильщик» гэжэ соёлой байшангай агитбригада республика дотороо мэдээжэ болонхой. Тэрэнэй гэшүүд нэгэнтэ бэшэ республикынгаа хүдөө нютагуудаар аяншалжа, ажалшадта концертнүүдые харуулһан юм.

Энэ агитбригадын гэшүүд Хойто-Байгалай аймагта ошоод, һаяхан бусажа ерэбэ. Тэдэнэр аймагай түбэй, Северобайкальск тосхоной соёлой байшангуудта шэнэ программаар һонирхолтой концерт харуулжа, тэндэхи ажалшадые, Байгал-Амарай түмэр замай барилгашадые баясуулба. Тиихэдэ аймагай бусад нютагуудаар ябажа, орошод болон загаһашадта, геологуудта бэлиг шадабаряа харуулаа.

«Текстильщик» гэжэ соёлой байшангай агитбригадын коллектив БАМ-ай барилгашадта хирэ-хирэ болоод лэ ошожо, тэндэхинтэй уулзадаг заншалтай болонхой. Концерт хараһан ажалшад агитбригадын артистнарта баяр баясхалан хүргэһэн байна.

Манай корр.

«БУРЯАД ҮНЭНДЭ» бэшэһэнэй һүүлээр

«ДУТАГДАЛНУУДЫЕ ДАРЫ УСАДХАХА»

Иимэ гаршагтан корреспонденци манай газетын апрелиин 23-най номерто толилогдоһон юм. Бэшүүрэй аймагай Заганай совхозрабкоопон мэдэлэй Мотня, Гутай тосхонуудай магазинууд муугаар хүдэлнэ, удаан саг соо хаалтатай байна. Тиихэдэ совхозрабкоопой автолавка эндэхи Ново-Сретенскын совхозой малай фермэнүүдтэ, отарануудта һүүлэй үедэ ошоногүй, нүүдэл наймаан эмхидхэгдэнэгүй. Ядахын сагта гурил асарагданагүй. Тиимэһээ малшадан хилээмэгүй байха саг заримдаа дайралдана. Үхибүүдэй хубсаһан, кирзовэ ба резинэ сабхинууд наймаанда гаранагүй. Совхозрабкоопой түрүүлэгшэ А. А. Васильев эдэ бүгэдые мэдэжэ байгаад, зохихо хэмжээ абанагүй гэжэ тэрэ корреспонденци соо хэлэгдэһэн байгаа.

Тэрэнэй мүрөөр хэмжээ абахынь тула Бэшүүрэй аймагай Соведэй гүйсэдкомдо газетын редакци хандаа һэн.

«Корреспонденцидэ хэлэгдэһэн баримтанууд зүб гэжэ элирүүлэгдээд, энэ оной майн 5-да болоһон Бэшүүрэй аймпотребсоюзай правлениин заседани дээрэ харагдаа. Мотня, Гутай тосхонуудай магазинуудай наймаалагшад ажалдаа халирхайгаар хандажа, кооперативна зөөри үбэршэлһэн байгаа. Шэнэ наймаалагшад олдожо, тус магазинууд эдэ үдэрнүүдтэ нээгдэбэ.

Магазинай хаалтатай байһан үедэ дурсагдаһан тосхонуудай ажалшадые, тэндэхи малшадые хангахын тула аймпотребсоюзһаа тусхай автолавка эльгээгдэһэн байгаа. Теэд совхозрабкоопой хүтэлбэрилэгшэд автолавкын хүдэлмэрине муугаар хинажа байһан болоно. Тиимэһээл дурсагдаһан дутагдалнууд ушарһан байгаа гээшэ.

Магазинуудай, автолавкын хүдэлмэрине муугаар хүтэлбэрилжэ, малшадые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр дуталдуулжа байһанайнь түлөө Заганай совхозрабкоопой түрүүлэгшэ А. А. Васильевта аймпотребсоюзай правлениин зүгһөө шанга донгодолго соносхогдобо» гээд Бэшүүрэй аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр Танхаев В. Б. редакцида мэдээсэбэ.

ХИЛЫН ЦААНАҺАА
Телеграф, телефон, радио

НИКОЗИ

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ҮДЭР

ТАСС

Майн 14-дэ эндэ нээгдэһэн Кипрэй гүрэнэй уласхоорондын түрүүшын ярмаг дээрэ Советскэ Союзай үдэр тэмдэглэгдэбэ.

Кипрэй олон мянган хүн зон совет павильондо орожо хараһан байна. «Зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ, анхарал татама зүйлнүүд эндэ табигданхай. Совет павильон манай оронуудай хоорондохи экономическа бата харилсаа холбоое хүгжөөхэ гээд этигэн найданаб», — гэжэ Кипрэй худалдаа наймаанай ба промышленностиин министр М. Колокасидис хүндэтэ айлшадай дэбтэртэ бэшэһэн байна. Советскэ Союзые Кипрэй хүн зоной хүндэлдэг байһыень грек, англи ба ород хэлэнүүд дээрэ хэгдэһэн тэмдэглэлнүүд элирхэйлэн гэршэлнэ.

Номуудай табигдаһан газарта хүн зон хододоо олон байна. КПСС-эй XXV съездын материалнуудтай, нэн түрүүн КПСС эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И Брежневэй хэһэн элидхэлтэй хүнүүд һонирхон танилсана. Энэ элидхэл Никозидо грек хэлэн дээрэ тусхай брошюра болгогдон гаргагдаһан байгаа.

Худалдаа наймаанай эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, эдэнэй хүтэлбэрилэгшэд совет павильондо ороходоо, һонирхон харана. Кипрэй фирмэнүүдэй ба совет гадаадын худалдаа наймаанай нэгэдэлнүүдэй хоорондо 600 мянга шахуу түхэригэй хэлсээнүүд баталагдаа.

ЛУАНДА

ХАРЮУСАЛГАТАЙ ЗОРИЛГО

ТАСС

Ороной үргэн ниитэ арад зоной дунда политическэ хүдэлмэри ябуулгада Анголын Арадай Республикын правительство анхаралаа ехээр хандуулна. Анголые сүлөөлхын түлөө арадай хүдэлөөнэй (МПЛА) политическэ эдэбхитэдэй курсые түрүүлэн дүүргэлгэ шухала ушар болоһон байна. НРА-гай президент А. Нето эдэнэй урда үгэ хэлэхэдээ, үргэн ниитэ арад зонние хүмүүжүүлхэ талаар танай урда харюусалгатан зорилго табигдана гэжэ мэдүүлбэ.

Национальна хубилалтануудые хэхэ тухай ажалшадай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха гээшэ политическэ эдэбхитэдэй гол шухала зорилго болоно гээд А Нето тэмдэглээ. Ороной бүхы баялигууд арад түмэнэй зөөри болохо зэргэтэй. Тиимэһээ эдэ бүгэдые нарихаар сахиха, арьбадхаха шухала.

Бэеэ дааһан байдалайнгаа түлөө хэһэн тэмсэлдэнь Анголын арадта СССР ба бусад социалис хани нэгэдэлтэ оронууд моральна, материальна, политическэ ехэ туһаламжа үзүүлжэ байна гэжэ А. Нето хэлэбэ. Социалис гүрэнүүдтэй харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ шухала.

ПАРИЖ

ЮНЕСКО-гой гүйсэдхэхэ Соведэй сесси

ТАСС

ЮНЕСКО-гой гүйсэдхэхэ Соведэй 99-дэхи сесси эндэ боложо дүүрэбэ.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй түгэсхэлэй актда үндэһэлэн, ЮНЕСКО-гой хараа шэглэлээр Европодохи оронуудай хоорондо харилсаа холбоо тогтоохо тухай асуудалые сессидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэбэ.

Хельсинкидэ болоһон зүблөөн ехэ удха шанартай байна гэжэ гүйсэдхэхэ Совет баталан абаһан тогтоол соогоо тэмдэглэнэ. Бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлгэдэ, экономическа болон социальна дэбжэлтын, бүхы арадуудай амгалан тайбан байдалай хэрэгтэ хубитаяа оруулха гээшэ түгэсхэлэй актда гар табиһан бүхы гүрэнүүдэй уялга болоно гээд тэрээн дотор хэлэгдэнэ. 1977—1978 онуудта эмхиин бэелүүлхэ ажал ябуулгын программада гэгээрэлэй, эрдэм наукын, соёлой асуудалнуудаар шэнэ хэмжээ ябуулганууд оруулагдаха байна.

ЛОНДОН

Хүлһэншэдые бэдэрнэ

ТАСС

Белфастдахи сэрэгэй эмхи зургаануудай нэгые сахин хаража байһан солдадуудта дундуур наһанай хүн дүтэлэн ошожо, «ашаг олзо ехэтэй ажал» — Родезиин армида хүлһэншэдөөр алба хэхыень эдэнэртэ дурадхаба.

Манай армиин солдадуудта иимэ дурадхалнууд ходо хэгдэдэг байна гэжэ Англиин армиин түлөөлэгшэд сэхэ руунь мэдэрбэ. Ольстерто граждан эрхэнүүдэй түлөө тэмсэлые даралгада онсо «шалгарһан» Англиин солдадуудые хүлһэлжэ, Родезидэхи национально-сүлөөрэлгын улам ургажа байгаа хүдэлөөнтэй тэмсэлдэ хабаадуулхада таарамжатай байна гэжэ расис засаг захиргаан гоолоно.

Хүлһэнэй сэрэгшэд болоожо, Хойто Ирландидахи подразделенинүүдэй 150 солдат Родези ошохые һүүлэй үедэ зүбшөөһэн байна гээд «Обсервер» газетэ мэдээсэнэ. Хоёр бүлэг сэрэгшэд энэ неделидэ тиишэ эльгээгдэхэ юм.

НЬЮ-ЙОРК

Муу шанартай нефть эльгээнэ

ТАСС

Шэнлидэхи олзоборилгын газарһаа хитадай нефть абажа эхилһэнһээмнай хойшо 18 һара үнгэрбэ. Теэд энэ нефтьнь хүйтэндэ зарсашадаг, дабһалиг шэнгэн бодос болоно гэжэ Филиппиныин правительство дураа гутангяар тэмдэглэбэ гээд Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Маниладаун Худалдаа наймаанай министерствын түлөөлэгшэдэй баримтануудта үндэһэлэн мэдээсэнэ.

Нефть худалдаха талаар Хитадай ба Филиппиныин хоорондо 1974 оной сентябрь һарада баталагдаһан хэлсээн манай орондо ехэ аша туһа асарха байха гэжэ Манилын хэблэл бэшээ һэн. Гол түлэб нефть Дүтын зүүн зүгһөө абадагшье һаа, Хитадтай хэһэн хэлсээмнай шухала удха шанартай байха гэжэ правительство багсаамжалһан байгаа.

Үнэнхыдөө Хитадһаа эльгээгдэһэн нефть Филиппиныин хүн зоной этигэл найдабарние харюулжа ш дабагүй

ГАВАНА

РАСИСТНУУДЫЕ ЭРИД БУРУУШААНА

ТАСС

Апартеид ба үндэһэ яһанай илгаа гаргажа, дарлан мүлжэлгэдэ эсэргүүсэлтын тэмсэлдэ зорюулагдаһан уласхоорондын семинар хүдэлмэреэ эндэ үргэлжэлүүлжэ байна. Империалис ба шэнэ түхэлэй колониальна дарлалта мүлжэлгэһөө Африкын арадые бүрин сүлөөлхын түлөө үндэһэ яһанай илгаа гаргалгын бүхы зүйлнүүдые усадхан зайсуулхын түлөө хүдэлөөе бүхы дэлхэй дээрэ үргэдхэхэ шухала гэжэ тэрээндэ хабаадагшад үгэ хэлэхэдээ мэдүүлнэ.

Эрхэ сүлөөгэй түлөө гэмсэдэг арадуудтай һаналаа нэгэдэлгын, эб найрамдалай политикые Советскэ Союз эдэбхитэйгээр бэелүүлнэ. Энэнь ехэ удха шанартай гэжэ Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй Генеральна секретарь Р. Чандра үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ. Советскэ Союз хадаа Африкын оронуудай хани нүхэр ходоо байгаа, саашадаашье байха юм гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Куба болон Анголодо эсэргүүгээр империалис хүсэнүүдэй үүдхэжэ байһан ябуулгануудые Р. Чандра эрид буруушаагаад, эдээндэ шанга харюу сохилто үгэхыень дэлхэйн олониитэ уряалаа.

Расизм сионизм хоер хоорондоо нягта холбоотой гэжэ семинар дээрэ тэмдэглэгдээ. Тодорхойлон хэлэхэдэ, Палестиные сүлөөлхэ эмхиин түлөөлэгшэ И. Камель энээн тухай хэлэбэ.

БРАТИСЛАВА

Контрреволюцида пекинэйхид туһална

ТАСС

Чехословакиин журналист Ж. Елинегэй Анголоһоо эльгээһэн репортаж «Правда» газетэдэ толилогдобо. Анголын дотоодын хэрэгүүдтэ маоис Хитад эдэбхитэйгээр хамааралсана, контрреволюционно ябуулгануудые дэмжэнэ гээд эндэ табигдаһан баримтанууд гэршэлнэ. Луанда шадархи тосхонуудай нэгэндэ хүрэһэн тухайдаа журналист хөөрэнэ. Эб ээ таһалдаг ФНЛА-гай эмхидэ маоистнуудай эльгээһэн буу шуу эндэ олон.

Хитадай советнигүүд ФНЛА-гай штабта хүдэлһэн, эдэнэй зариманиинь Анголын Арадай Республикын армида эсэргүү байлдаануудта хабаадаһан байна гэжэ МПЛА гай эдэбхитэдэй нэгэн К. Копанго гэршэлэн хөөрөө һэн гээд М. Елинек бэшэнэ. Колонизаторнууд болон буржуйнарһаа Анголые сүлөөлхын түлөө тэмсэдэг хүсэнүүдтэй маоис Хитад дайлалдаха туйлдаа хүрөөд байһан юм гэжэ К. Копанго батална.

Анголын арадай илаһанай һүүлээр маоис тагнуулшад гэмтэ хэрэгүүдээ улам үргэдхэһэн байгаа. Анголын арад зоной амгалан байдалда тойбо татахын тула али бүхы харата ябуулгануудые үүдхэнэ.

ҺҮҮЛЭЙ ҮЕДЭ Лондон хотодо харата муухай үйлэ хэрэгүүд улам үргэдэжэ байна. Энээнһээ уламжалан, засагаархид хотын хүн зонине мүрдэнэ, нэгжэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: полициин хүдэлмэрилэгшэд метрогоор ябагшадые нэгжэжэ байна.

Камера Пресс-ТАСС-ай фото.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

- *Мэргэжэл тухай бодол.*
- Уран шүлэгэй долгин.
- Аман зохёолой абдарһаа.

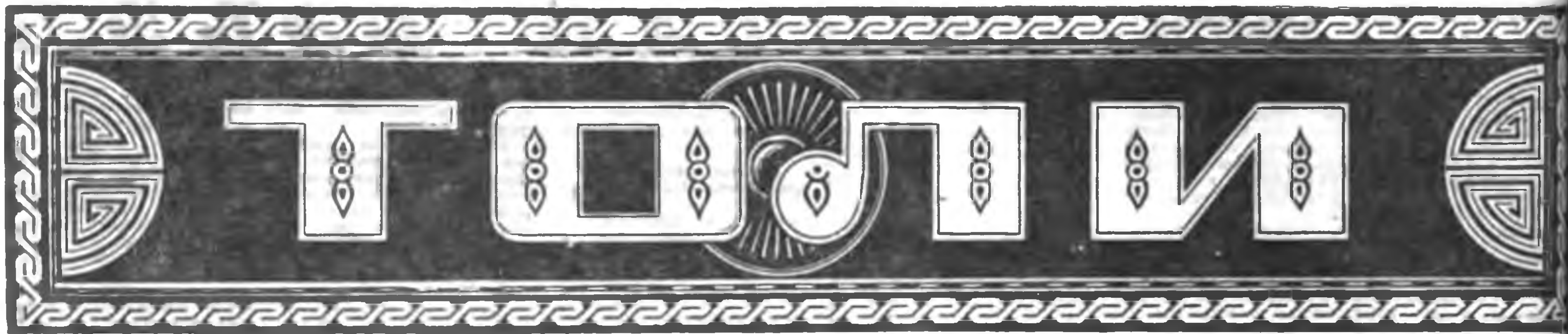

МЭРГЭЖЭЛ ТУХАЙ БОДОМЖО

ҺАЯХАН РЕСПУБЛИКЫМНАЙ һургуулинуудта һүүлшын хонхын заншалта һайндэр боложо, 8-дахи болон 10-дахи классуудай һурагшад шалгалтадаа бэлдэжэ эхилбэ. 10-дахи классые арба гаран мянган хүн дүүргэжэ, дунда эрдэмэй аттестат абажа гарахань. Олон хүбүүд, басагад дээдэ, тусхай дунда һургуулинда орохоёо бодомжолжо байгаа бээз даа. Харин нүгөөдүүлынь завод, фабрикануудта, колхоз болон совхозуудта ерэжэ, материальна баялиг үдхэлсэхэ юм.

Зүгөөр хото, хүдөөгэй зарим һургуулинуудаар ябахадаа, хэн ямар мэргэжэл шэлэхэб гэжэ асуухада, тоб байса харюу хэлэхэеэ зариман ядалдаад байдаг. Танигдаагүй хүнэй гэнтэ тиигэжэ асуухада тээлмэрдэбэшье һэн гэлэй даа.

Теэд гэртэхинэйнгээ, багшанарайнгаа мэргэжэл тухай асуухада, харюу хэлэжэ зариман шададаггүй. Яруунын аймагай Нарһатын дунда һургуулида литература заадаг байһан багша А. Ц. Цыбикова нэгэтэ «Ямар мэргэжэл шэлэхэбши?» гэһэн темээр шабинартаа найруулга бэшүүлээ һэн. 9-дэхи класста һурадаг байһан 45 һурагшадайнь табаниинь ерээдүйнгөө мэргэжэл тухай үнэн зүрхэнһөө, наһанайнгаа харгы үни заяанда шэлэһэн хүн шэнги зохидоор бэшээ бэлэй. Хорёод хүн ямаршье мэргэжэл һайн дуратайгаа шэлэхэдэ яаха һэм гэһэншүү удхатай найруулга бэшэжэ тушаагаа һэн. Зарим эдиршүүл үшөө наран эртэ, наһан залуу байна, тиимэһээ мэргэжэл шэлэхэ тухай бодомжолоод яахамнайб гэжэ налгайханааршье һанаһан залуушуул бии һэн. Арбан зургаа, арбан долоо наһандаа тиимэ хүнгөөр бодомжолхо үндэһэниинь хаанаһаа эхитэйб гэжэ багшанарынь гайхалдаа. Тэдэ үхибүүдэй түрэлхид барандаа ажал дээрээ һайн ябадаг, олзотой омогтой зон байгаа. Тиимэһээ үхибүүд хамаг юумээр хангаатай, гэдэһээ үлдэжэ, мүрөө даараха гээшые үзөөгүй.

Юрэдөө, хүүгэдээ ядамаггүй һайнаар тэнжээхэ зуураа хожомойнь мэргэжэл, наһанайнь харгы тухай тэдэнтэеэ хөөрэлдэжэ, ойлгуулжа байхаар гэжэ һанагдагша. Би нэгэ багшые танихаб. Тэрэ өөрынгөө мэргэжэлдэ дурагүй.

— Багшал бү бологты. Трактористшье һаань болохо юм. Багшын ажалһаа муухай юумэ үгы! — гэжэ тэрэ багша өөрынгөө табан үхибүүндэ ходо хэлэхэ. Өөрынгөө үхибүүдтэ хэлээд дүүрэдэг һаа, һайн бэлэй. Шабинартаа тиигэжэ ойлгуулдаг байгаа һаань яалтайб! Тэед багшынхиһаа ондоо мэргэжэлдэ хүүгэдээ дурлуулна ха гү? «Трактористшье һаань болохо юм». Энэ мэргэжэлые доро үзэнгеэр хэлэһэниинь ойлгогдоно гү?...

МЭРГЭЖЭЛ. НАҺАНАЙ МЭРГЭЖЭЛ. Ямаршье мэргэжэлтэй һаа, тэрээндээ угаа дуратай хүнүүд олон даа. Яруунын аймагай Исэнгын совхоздо Ц. А. Дугарова гэжэ һаалишание таниха һэм. Өөрынгөө наһанай мэргэжэл тухай, үнеэд тухай ямар гоёор хөөрөө гээшэ һэм! Шагнажа һууһан хүнэй үнеэшэн байхаяа яагаабиб гэжэ һанашахаар.

Наһаараа эдеэ шанагша ябаад, пенсидэ гараһан Т. А. Бритова-Шагланова Улаан Үдэдэ ажаһуудаг.

— Амтатайгаар эдеэ шанаад лэ, хүнүүдые баясуулха гээшэ жаргал гээд һанагшаб, — гэжэ Татьяна Алексеевна хөөрэдэг. Мэргэжэлдээ дурагүй хүн иигэжэ хэзээшье хэлэхэгүй бэшэ аал?

С. С. Садовская Яруунада олон жэлдэ багшална. 1965 ондо КПСС-эй райкомдо тэрэниие дуудажа, аймагай газетэдэ орожо хүдэлхыень дурадхаа һэн.

— Юу хэлээ гээшэбта? — гэжэ харюусаа. — Зүрхыем ходолжо хаяхалта...

С. С. Садовская өөрынгөө мэргэжэлдэ дуратайшье һаа, ондоо хүдэлмэри тушаа хүйтөөр, дээрэлхүүгээр нэгэшье дуугарахагүй. Ямаршье мэргэжэл шэлээ һаа, ажалдаа үнэн зүрхэнһөө хандаха ёһотой гэжэ өөрынгөөшье үхибүүдтэ, шабинартаашье ойлгуулжал байдаг зантай юм.

— Номоо һайнаар үзэ. Тиигээл һаа, эрдэмтэй хүн болохош. Үгыл һаа, механизатор болоод лэ, тоһондо зууралдажа ябахаш, — гэжэ нэгэ эсэгын хүбүүндээ пургаал хэлэхыень хүдөөгөөр ябахадаа дуулааб. Өөрөө тэрэ адвокат хүн. Хүбүүниинь хоёрдохи класста һурадаг. Гэбэшье «сэбэр» ба «муухай» мэргэжэл байдаг гэжэ тэрэнэй толгой соо хадуугданхай.

Тэрэ эсэгэ үе сагайнгаа алхасаһаа үни заяанда таһаршаһан хүн шуу даа. Мүнөөнэй механизатор олон юумэ мэдэхэ, дунда һургуулитай хүн байха зэргэтэй ха юм. Дунда эрдэм олгодог, техническэ мэргэжэлтэй болгодог СПТУ-нууд юундэ нээгдэнэ гэжэ һананабта?

Арба гаран жэлэй саада тээ паровозой машинистнүүд одоо затагар хара нюуртай, тоһоор нэбтэршэһэн хубсаһатайнууд ябадаг бэлэй. Харин мүнөө тепловозууд, электровозууд, паровозууд, түрижэ, машинистнүүд салигар гоёнууд, формын костюм доро саб сагаан самса галстугтайгаар үмдөөд, ажалдаа ошодог болонхой. Тэрээншэлэн, хэдыхэн жэлэй үнгэрхэлөөр, механизаторнуудай тиимэнүүд болохо аалам?

Дуратай мэргэжэлээ шэлэхын тула манай орондо бүхы арга боломжо бии даа. Дээдэ, дунда һургуулинуудһаа гадна, техническэ училищинууд, ГПТУ-нууд, СПТУ-нууд олошорно. Шэнэ үеын хүдэлмэришэд урган гарана.

Хэдыхэн хоноод лэ, арбадахи классай һурагшад гүрэнэй шалгалта барижа эхилхэнь. Олониинь ерээдүйнгөө мэргэжэл тухай бодоһон, хаана һурахаяа, юу хэхэеэ элирүүлһэн, ерээдүйнгөө харгы тухай бодомжолжо үрдеэгүй эдиршүүл үсөөн гэжэ найдаха дуран хүрэнэ. Манай орондо хүдэлмэригүйдэлгэ гэжэ байдаггүй ха юм. Ямаршье газетэ абажа, дүрбэдэхи нюуртань харабал, хаана ямар мэргэжэлтэй хүнүүд хэрэгтэйб гэһэн соносхол уншахабди.

Харин капиталай оронуудта университет, колледж дүүргэжэрхёод, мэргэжэлтэй боложо гараад, хүдэлмэри олодоггүй ушарнууд али олон болодог гэжэ хэблэлэй хуудаһанһаа мэдэнэбди. Тэрэ мэтые дуулахадаа, уншахадаа, Совет орондо түрэһэмнай жаргал байна даа гэжэ сэгнэхэш.

Зүб даа, манай орондо хэндэшье харгы нээлгэтэй, ямаршье мэргэжэл шэлэхэдэ, хүн бүхэнэй дуран ха юм.

Ц. ДОНДОГОЙ.

Лопсон ТАПХАЕВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭ

* * *

Харан гэхэдээ,
жэмэс шэдэһэншүү.
Хараад абахадаа,
буугаар буудаһаншуу.
Буряад зангаараа
дуугайхан байбашье,
Бугаяа һогооной
бэеэрээ дуудаһаншуу.
Таамаг нэгэ
таатай хараса
Тамалаад ябаа
шамайе үнихэн.

Хара нюдэнэй
галынь хурса:
Халдажа ядааш,
аймхай зүрхэн!
Дуугай зангыень
мэдэхэ болоош.
Буугай тобшоһоо
анхаа болёош.
Шэдэхэ жэмэсынь
гансал үсөөрөө.
Хэлэхэ юумэниинь...
гансал үгөөрөө.

* * *

Намаалиг, багжагар дүүб модон хүбшэдэ
Наруули, амгалан ургажал зүндөө һуугаа.
Набшаһанай һард гээд унахал бүрндэ
Наһанайнь хоолобшо яамэжэл байгаа.
Хажуудань нэгэтэ төөрижэ ябаһаар
Ханилһан хоёр яахаяа ерээ һэм?
«Дуратайб шамдаа, тангарилганаб дүүбээр»,
«Дуратайб»—гэлдэжэ байжа хэлсээ һэн.
Хамтараа һэн ха тэдэмнай тэхэриһээр,
Хамаг наһаяа жаргалтай ажаһуугаа.
Тангарнгаа зуунхай инагууд тэрэ гэһээр
Таһалдахаа болёо агша дүүбэй хажууһаа.
Ута наһанайш, бата мүнхын һүлдэ—
Ургажа һууһан энэ ехэ дүүбтэ
Баранайшье тангариг байгаагүйл хүндэ,
Баярай түлөө ташье оролдохо гүбта?
Сэбэр дуранай, залуу наһанай охиндо
Шэдитэ аршаанаар уһалуулһан шэнгеэр
Һэр-мэрхэн һэршэгэнээд, нажарай эхиндэ
Һэргэшэдэг юм һэн, намаалжа шэнээр.
Үбшэнтэйгөөр бэеынь таһа орёожо,
Үнгэрхэдөө хэн теэд гэшхүүр үлгэбэб?
Набшаһадтал инагуудай шэбэнэхэнь үсөөржэ.
Нангин зугаае сэнгүү энеэдэн һэлгэбэ.
Сэнгүү энеэдэн... Зэдэлэг лэ мүнхэдөө.
Сэбэр дуранай тангариг хэлээшэдэй
Мүнгэ хаяһандал мартажархихадань лэ юрэдөө
Мүшэр хухалһандал үбшэнтэй бэлэй даа.
Нангин мэдэрэлээр наада хэгшэдтэ
Эсэргүүсээ гү, али баһуулжа эсээ гү?—
Багжагар хатуу дүүб модомнай тэсээгүй.
Бархиржа шадангүй хаташабал даа гэнтэ.
Хаташабал даа баһан... Турлааг өөрөйдонь шоб
Хара мэхэ тухай һургаал хэлэхэнь гү?
Хатуу дүүбэй хаташаха болоһон хойно
Халуухан зүрхэмнай яажа тэсэхэнь бэ?

УРАН ЗУРААШЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

Ургын хангал анхилһан
Уужам талын энгэрээр
Таран бэлшэһэн адуунай
Табаралдахань һайхан
даа.

Дүрбэн зүгэй һалхинтай
Дуран соогоо урилдан,
Хазаар дараһан
хүлэгөөрөө
Хатаруулхада һайхан даа.

Эсэгын сэдьхэл
баясуулан,
Эмниг хүлэг хазаарлажа,
Эрын соло бадаруулан
Эмээллэхэдэ һайхан даа.

Наранай шаргал туяагаар
Намжаа дэлхэй хүлгэн
баясаа.
Элдин тэнюун нютагтам
Энхэ хабар жэргэн бусаа.

Нарихан түргэн
горхомнай
Намжар түргөөр
харьялан урдаа.
Сагаан далбагата
онгосомнай
Сэнхир аласай холые
зорёо.

Ж. ШИРИПОВАЙ
зурагууд.

ЛАТЫШ ОНТОХОНУУДҺАА

ГЭР БАЙРААРНАЙ ЮУН БОЛОНОБ?

Урдань нэгэ баян хүн байгаа һэн ха. Тэрэ баян дарагар ехэ буусатай пэн. Нэгэтэ тэрэ баян үни удаан аяншалһанаа бусажа ерэхэдэнь, станци дээрэ зарсань угтаба. Мэндэшэлэлдээд, баян хүн каретэдээ һууба. Харгыдаа баян иигэжэ асууна:

— Зай, гэр байраарнай юун болоноб? Шэнэ юумэн юун бэ?

— Болоһоншье юумэн үгыл даа, — гэжэ зарсань харюусана.

Нэгэ хэды аниргүй байгаад, зарсань хэлэбэ:

— Гансал нохойтнай үхэшоо.

— Дуратай нохоймни юундэ үхөө гээшэб? — гэжэ баян һанаагаа зобоно.

— Адуунай шараһан мяха ехээр эдижэрхёо — гэнэ зарсань.

— Нохой хаанаһаа шараһан мяха олоо гээшэб? — гэжэ баян гайхана.

— Моридтнай дүрэшоо, — гэнэ зарсань.

— Хайшан гэжэ морид дүрэбэ гээшэб? — гэжэ баян асууна.

— Бүхы буусатаа дүрэшоо, — гэнэ зарсань.

Баян дахин гайхана.

— Буусамни дүрэшоо гээшэ гү? Хайшан гээд?

— Хадам эхынтнай хүдөөлүүлгэн дээрэ шүбүун дэп унаад, тэрэнһээ гал болоо.

— Хадам эхэмни үхөө гэжэ гү? — баян бүри ехээр гайхана.

— Тиимэ, басаганиинь үбгэнөө хаяад, арилаа гэжэ дуулахадаа...

ФЕНОЛОГОЙ ТЭМДЭГЛЭЛҺЭЭ

ЛУУ ЖЭЛЭЙ ГАНИ ҺАРА

Галзуу эдеэтэ гани һара гээд буряад зон май һарые нэрлэдэг. Юундэ иигэжэ нэрлэгдээб гэхэдэ, энэ һарада хээрын мангир ургадаг, огород соохи батуун бусад ургасануудһаа түрүүн ургажа эхилдэг. Эдихэдэ гашуун, хорон хадань галзуу эдеэтэ гэжэ хэлэһэн ха.

Һүүлшын гурбан жэлэй гани һарануудай түрүүшын үдэрнүүдые сасуулжа үзэхэдэ иимэ байна. Бар жэлэй гани һарын (1974 оной майн 1) түрүүшын үдэр дулаан сэлмэг, һалхигүй байгаа һэн. Туулай жэлэй гани һарын түрүүшын үдэр (1975 оной майн 1) үглөөнһөө аалин намдуу байһан аад, үдэһөө хойшо хирэ хирэ болоод лэ һалхин шангаар буужа, элһэ шорой хиидхүүлээ. Харин энэ Гал улаан Луу жэлэй гани һарын түрүүшын үдэр шанга һалхитай байгаа. Үнгэрһэн 1975 оной майн юһэнэй үдэр манай огород соохи батуун мангирай утань 6 см. болоод байһан.

Римлянууд байгаалиин бурханиие Майя гэжэ нэрлэдэг байһан. Тэрэнэй хүндэлэлдэ жэлэй 5-дахи һарые Майус гэжэ нэрлэһэн түүхэтэй. Россида тус һара Травень гэжэ нэрлэгдэһэн. Энэ һарые хабарай эгээл һайхан һара гэжэ хэлэхэдэ болоно. Энэ һарада манай эндэ байгаали нойрһоо һэрижэ, ургамалнууд ургажа эхилнэ. Манай Зүүн Сибириин хүйтэн үбэлэй һүүлдэ байгаали иигэжэ ногоорно хүнэй сэдьхэлдэ баяр түрүүлнэ.

Манай хизаарта май һарын һүүлшын үдэрнүүдтэ хараасгай болон бусад шубуухайнууд ерэнэ. Олонхи шубууд уурхайнуудаа түхеэржэ, үндэгэдөө даража эхилдэг. Зарим шубуудай ирагуу аялга дуулдадаг. Удангүй тэдэ сүлөө тухагүй болохо бшуу.

Дальбараануудаа тэжээхэ, эдеэ хоолынь зөөжэ, сагаа бараха. Шубууд ажахыдамнай ехэ туһа хүргэдэг. Зарим шубууд манай полинуудта ургадаг бог ногооной үрэһэ түүжэ эдидэг. Харсага, хулда гэхэ мэтэ мяхаша шубууд зумбарааануудые бэрижэ эдинэ. Нэгэ зумбараа үбэлжэлгэдөө 16 килограмм шахуу ороохо суглуулдаг. Нэгэ хулда дальбараануудаа тэжээхэдээ 300 шахуу зумбараа, хулгана баридаг байха юм.

Гани һарада арьяатан даахяа унагаана. Үнэгэн, һолонго хээрын хулганаанууд зулзагалдаг. Энэ һарада үдэр бүхэндэ байгаали улам ногооржо, гоё һайхан боложол байдаг. Нарһанай шэлбүүһэнэй үнгэнь хүхэрнэ. Энэ жэлдэ тополь модон майн хорёодоор набшаһалжа эхилбэ.

Мойһон майн 15 багаар гүлгэлжэ эхилээ, зарим жэлнүүдтэ гүлгэлһэнһөө хойшо 7—20 хоног боложо сэсэглэдэг харин зарим жэлнүүдтэ тэрэнь 15—20 хоног соо үргэлжэлдэг. Мойһоной сэсэглэхэ үедэ хартаабха һуулгахада эгээ зохид тааруу гэжэ үнинэй тэмдэглэгдэдэг.

Энэ жэлэй май һарын олонхи үдэр хүйтэн байна. Гани һарын хүйтэн байбал, эдеэ хоолой ургамал һайн ургадаг гэжэ үнинэй хэлсэдэг.

С. СКОЛЬЖИКОВА,
Буряадай хизаар ороноо шэнжэлгын республиканска музейн хүдэлмэрилэгшэ.

ТААБАРИНУУД

Дэгэл бэшэ аад, захатан,
Хубсаһан бэшэ аад,
хүбөөтэй,
Хэлэтэй бэшэ аад,
хөөрөөшэ.
(Ном).

Уһан булаг ундатай,
Олон зүйлэй хоолтой,
Уран бэрхэ хүбүүн
Һахал һамбайгаа
һэгсэрээд,
Һанаһан соогоо ажаллаад,
Һайхан ажал бүтээгээ.
(Уран зураашын
биирэ).

Үдэр бүри үнэн хэлээшэ,
Һара бүри һонин
асарааша.
(Газетэ ба журнал).

Үглөө бүри ооглоошо,
Үдэр бүри дуулааша,
Үдэшэ бүри зугаалааша.
(Радио).

Хоёр алхууртай,
Хоёр маажууртай,
Хоёр тагнуулшадтай,
Хоёр харуулшадтай,
Ганса хазаашатай.
Хэн юун бэлэй?
Хэлыш, нэрлыш,
Тоолыш бултынь.
(Хүн).

Харанхы хүндыдэ
байратай,
Хүрн улаахан басаган,
Хүбэн сагаан шаарфаар
Хүзүүтээ боогоод
дэбхэрээ.
(Зүрхэн).

Сэсэн хүндэ бэлэн
таабари,
Тэнэг хүндэ хатуу
таабари.
(Бодолгын ном).

Гараһаа маяхануууд,
Ганса нэгээр
хэлэгүйнүүд,
Бултадаа зэргэлээд
зогсобол,
Баяншье, ураншье
үгэтэйнүүд.
(Барай үзэгүүд).

Юрын ном бэшэ,
Юртэмсын байдал зааһан
ном,
Эгээлэй ном бэшэ,
Элдэб һонин хэлэһэн ном.
(Календарь).

Үдэр бүри үсөөрһөөр,
Хоног бүри хороһоор,
Уншаһан дары
орхигдоһоор,
Хараһан дары
хаягдаһаар,
Хуудаһа хуудаһаар
хорожо,
Хэрэгээ дүүрэдэг ном.
(Календарь).

Улаахан хүбүүн
Урагшаа гүйжэ,
Урьха харгы,
Угалзалан хүрмөө.
(Карандаш).

Хүр саһанда
Хүбүүн тамараа,
Мүлхин тамаржа
Мүр сараа гаргаа.
(Саарһан, карандаш).

Модон бэетэй
Монсогорхон хүбүүн,
Хүлөөрөө зуража
Харгылан наадаа.
(Карандаш)

Хүбүүнэй харгы,
Хүнэй ухаан,
Шэнэ мүрынь
Шинии ухаан.
(Бэшэг)

Б. ДАРЖАЙНАЙ
суглуулбарнһаа.

ПРАВДА БУРЯ…

Нэгэдэхи хууд… Уншагшы түрүү бэш… рилгын талмайнууд … мэдээсэлнүүд» — согс… Рейдовэ бригадын ма… нууд.

Хоёрдохи хууд… «Адаглагшад болоод л… М. Хензыхеновэй … «Ургасын буртаг үб… суулха» — А. Бур… статья. Түрэл орон де…

Гурбадахи хуу… «Хулиганууд болон … шадтай эрид шангаар … хэ» — редакцида … уулзалга тухай тоосо… тагай Соведүүдтэ» … солбори. Түби дэлхэй… нинууд.

Дүрбэдэхи хуу… Субботын хуудаһан.

СЭНХИР ЭКР…

НЭГЭДЭХИ ПРОГР…

«Орбита». 11.00—… шанартай эд бараа … гаргаха». 11.30—«… ейка» (үнгэтэ). 1… Шэнэ һонин. 12.10 … рэлхид, таанарта» … 12.40 — «Үглөөнэй … — хүгжэмтэ про… 13.10 — «Кот в сап… мультфильм. 13.30 — … Дэлхэй. Замбуулин» … — «Энээниие та шад… викторина. 14.55 — … лалга. 15.05 — Элүү… байлга. 15.35 — В. … зе дуулаха. 15.45 — … да» газетын поли… шэнжэлэгшэ уласхо… асуудалаар хөөрэлдө… 16.30 — «Кинопан… 18.00 — «Время». 1… Уран зохёолоор бүү… һан кино. «Бег» (1… ри). 20.50 — Забһ… 21.00 — Шэнэ һони… — П. И. Чайковски… тюрэ «Ромео и Дж… — фантази. 22.05 … Германэй концерт. 2… «Уялгые дүүргэ… уран һайханай филь… — «Время».

ҺҮҮЛГҮЙ ШОНОНУУД

Хүндын хүхэ шононуудай үсөөржэ, нюдэндэм харагдахаяа болижо, эндэ тэндэ мал адууһанда ороно барина гэлсэхэньшье дуулдахаяа болёо һаань, хоёр хүлтэй һүүлгүй шононуудай хойноо үлөөһэн мүрөөрнь ябагдаха баатан бологдоно. Байжа байтараа Будамшуумнай юугээ хэлэжэрхибэ гээшэб гэжэ гайхаба, гэлылдэбэ гүт? Бү яарагты. Зүрхэеэ бага дарад гэжэ, болоһон ушар тухай ярилдая.

Шэнэхэн мүртэнь орожо, шэншэжэ үзэһэм, үү татай! гэхээр үнэртэй хоёр шоно Бэшүүрһээ машинаар гараад, нарин Заган руу зурыһан харгыгаар найгалдан ошоһон байба.

Шиихагар хүзүүтэнь хажуудахиингаа улаан нюдэ руу хаража:

— Яатараа «гулгинаш?» гэжэ хорд гэбэ.

— Т...т... тогтоногүй... нарин гэдэһэм таһархань... Мүнөө, мүнөө нэгэ шолд гэхэ юумэтэй һаа...

— Тэсэ, — гэжэ шиихагарынь баадхаба. — Ойдо орхёошо сэлсэгэртээ дүхэжэ хүрэбэл, онгоо оруулхаар дорюун болошохош. Бишшаранхатажа зобонхойб, — гэхэ хоорондоо, добо дээрэһээ баруун тээшээ хомхой нюдөөр хаража, юумэнэй үнхи абаха гэһэндэл, хамараа һарналзуулаад абаба.

— Эх, тээсэгэнэйхим һанаандам орошобо, — гээд саадахи хоншогорынь хоолойгоо заһаад, дахин охижо:

— Юун гэһэн гоё шарууһа хээ гээшэ һэмбибди, — гэбэ.

— Бү хэлэ даа! — гэжэ шиихагарынь шомшороод, шүлэһөө татаад абаба. — Бэшүүрэй тээ наанахана шарууһан болгожорхёод, шал һогтуу гэртээ хүрөө һэмди. Залгяаша хоёр хониноймнан һэбһэниншье үлөөгүй ёһотой. Хуу хирээ, шаазгай топшожорхёо. һи-һи, — гэхэ юм ядажа ябаашань.

— Анатолимнан тиихэдэ аймхайшаг байһанаа сагаагаараа харуулаа һэн. Тэрэнэй үгы һаа, үшөө бидэ хоёрш хүн бүхэнэй нэгэ нэгэш толгой болгожорхихо һэмди. Тиихэдэ баһал эгээ эды багта бэшэ һэн гү? — гэжэ һүүлшынгээ архи хоголон шабхаад, хойшо урагшаа харан охижо ябааша хажуудахиһаа мэхэтэйгээр һураадхиба.

— А-һа-а, — гээд тэрэнь: Машинаяа байлгал даа, — гэбэ. Тэдэнэр эгээ энэ үедэ добо дээрэ гарахаяа ябаа һэн. Гараханшье тэрэ, Бадимбуу хүнхэр соо хонидой бэлшэн ябахань аржын харагдашаба.

Ашаанай адар томо машина зуг татан зогсоод, Заганай добо дээрэ загзагар томо бэетэй хоёр хүйхэршүүл машинаһаа гаража, ойро тойрон хүнэй харагдахагүйдэ, яаралтай һоорөө орошобо. Эгээл энэ үедэ ээзэниинь сайлаад гарахаяа ородог байгаа. Энээнинень ходо ябахадаа һайн мэдэхэ болоһон «һүүлгүй шононууд» харбаһан годлидол харайлгалдажа хүрэбэ. Амгалан бэлшэжэ ябаһан хонид машинын дүтэлхэдэ, хаха бутаран, хажуу тээшээ харайлдаба. Тэдэнэршье гээгдэөэгүй. Машинаһаа һүрэжэ буугаад һүүлээ шарбаһан үнэгэдтэл мэхэтэйхэнээр мэряан дүтэлхэ хоорондоо, бараг тарган нэгыень шэлэжэ, мэшээгтэй ороохо шэдэһэндэл машина дээрээ шэдэжэрхёод, ой руу түргөөр гүйлгэлдэшэбэ.

Энэмнай хэд гээшэб? Хэзээ, хаана болооб? Шиихагар жолоошомнай Иван Ширамков, мангарлажа зобоошо хоншогорынь Игорь Кузьменко гээшэ. Хоюулан «Бурводстройн» ПМК-да хүдэлдэг юм. Иван Ширамков Анатолий Плетневтой модо унагаажа, ойһоо шэрэхэһээ гадна ондоо «шэрэлгэдэ» орожо, гэгээн сагаан үдэр дунда Бэшүүрэй совхозой хонидые «ходо татадаг» болоо бшуу.

Гүн ойн хүнды соо хулууһан хониёо эд болгожо эдеэд, сэржэмтэнхэн хараяа даража сэндыһэн эдэ хүйхэршүүл баригдаха сагтаа баригдажа, сүүдэй урда зогсоо.

Будамшуу

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕ…

Манай адрес, теле…

Индекс: 670000, … Удэ, ул. Ленина, 35, … ны: приемная — … секретариат — 2-66-7… щественная прие… 2-56-62.

 Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н 03552. Заказ № 0153…